

Verksamhetstillsyn av
socialtjänsten i Köpings kommun

LÄNSSTYRELSEN
Västmanlands län
Samhällsbyggnadsenheten
2004 Nr 18

Förord

Länsstyrelsen och Socialstyrelsen har enligt 13 kap 1 och 2 §§ Socialtjänstlagen och enligt 25 och 26 §§ Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade ett gemensamt ansvar för tillsynen över socialtjänsten i länet och landet. Tillsynens syfte är att bevaka den enskildes rättssäkerhet och laglighet i verksamheten men även att uppnå en likvärdig verksamhet över landet.

Länsstyrelsen och Socialstyrelsen genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att utveckla och förbättra tillsynen av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Målet är bland annat att kommuner ska kunna använda resultatet av tillsynen som stöd i sin verksamhetsutveckling.

Länsstyrelsen i Västmanland har som ett led i detta nationella projekt genomfört en fördjupad verksamhetstillsyn av socialtjänsten i Köpings kommun. Tillsynen omfattar kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter, handläggarnas arbete med enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Tillsynen påbörjades år 2002 och det kan därmed finnas uppgifter i rapporten som inte längre helt överensstämmer med hur det faktiskt ser ut idag. Trots detta ger tillsynen ett användbart underlag och en bild av hur Köpings kommun lever upp till sitt ansvar för målgruppen på olika områden utifrån gällande lagstiftning. Tillsynen har genomförts och sammanställts i denna rapport av socialkonsulenterna Kirsi Kirpislidis och Katarina Pihl.

Kirsi Kirpislidis

Katarina Pihl

Innehållsförteckning

	Sammanfattning.....	3
1	Bakgrund	7
2	Tillsynens inriktning och syfte	7
3	Vad har granskats och hur?.....	8
3.1	Genomförande	8
3.2	Metod	8
4	Hur ska rapporten läsas?	10
4.1	Begrepp.....	10
5	Socialtjänsten i Köpings kommun	11
5.1	Kommunens organisation	11
5.2	Antalet personer	11
DEL A	Planering och uppbyggnad av verksamheter och insatser	
6.	Kommunens kännedom och information	12
7	Kommunens mål och planer	13
7.1	Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå	13
7.2	Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boendestöd	15
7.3	Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning, Karlbergsgården.....	16
7.4	Sammanfattande bedömning.....	17
8.	Kommunens utbud av verksamheter och insatser	18
8.1	Vilka verksamheter för boende finns i kommunen?.....	18
8.2	Tillgång till långsiktigt och anpassat boende.....	18
8.3	Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen?	19
8.4	Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning.....	19
8.5	Tillgång till varierande insatser	20
8.6	Sammanfattande bedömning.....	21
DEL B – Den enskildes rättssäkerhet i handläggningen		
9.	Rättssäkerhet i handläggning och dokumentation	23
9.1	Handläggning av ansökan om insatser kring boende och sysselsättning.....	23
DEL C – Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer		
10.	Handläggarnas stöd till enskilda personer	26
10.1	Hur beskriver de enskilda själva sina behov och det stöd de får av kommunen?	26
10.2	Stödprocessen – Behovet av stöd till ett fungerande boendet	27
10.3	Stödprocessen – Behovet av stöd till lämplig sysselsättningen	29
10.4	Stödprocessen – Behovet av ett samordnat stöd	30
10.5	En förtroendefull kontakt.....	32
10.6	Sammanfattande bedömning.....	33
DEL D –Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning		
11.	Verksamhet för stöd i boende	34
11.1	Beskrivning av verksamheten.....	34
11.2	Miljö	35

11.3	Innehåll	36
11.4	Individuell planering.....	37
11.5	Sammanfattande bedömning.....	37
12.	Verksamhet för sysselsättning, Karlbergsgården.....	38
12.1	Beskrivning av verksamheten.....	38
12.2	Miljö	39
12.3	Innehåll	40
12.4	Individuell planering.....	41
12.5	Sammanfattande bedömning.....	42

DEL E – Brukarmedverkan, den enskildes självbestämmande och delaktighet

13.	Kommunens kontakt med brukar- och anhörigorganisationer	43
13.1	Information till brukar- och anhörigorganisationer	43
13.2	Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av verksamheter.....	44
13.3	Sammanfattande bedömning.....	44
14.	Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning	45
14.1	Möjlighet till brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning.....	45
14.2	Sammanfattande bedömning.....	46
15.	Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet	47
15.1	Den enskildes självbestämmande i stödprocessen.....	47
15.2	Den enskildes självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning.....	49
15.3	Sammanfattande bedömning.....	50
16.	Bemötande	50

DEL F –Samverkan med andra berörda organisationer/myndigheter

17.	Samverkan och samarbete med andra berörda organisationer	52
	och myndigheter	
17.1	Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå	52
17.2	Samarbete kring enskilda individer	53
17.3	Samarbetsformer mellan verksamheter för boende och andra organisationer.....	55
17.4	Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra organisationer	56
17.5	Sammanfattande bedömning.....	57

DEL G –Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

18.	Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling	58
18.1	Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet	58
18.2	Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boende.....	59
18.3	Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för sysselsättning	60
18.4	Sammanfattande bedömning.....	61
19.	Personalens kompetensutveckling	62
19.1	Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå	62
19.2	Handläggarnas möjlighet till handledning, vägledning och fortbildning	63
19.3	Personalens kompetens, tillgång till handledning, vägledning och fortbildning i verksamhet för boendestöd	64
19.4	Personalens kompetens, tillgång till handledning, vägledning och fortbildning ⁶¹ i verksamhet på Karlbergsgården.....	65
19.5	Sammanfattande bedömning.....	66

Sammanfattning

Socialstyrelsen och länsstyrelserna genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att granska om personer med psykiska funktionshinder får det stöd av socialtjänsten som de har rätt till. Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Tillsynen omfattar kommunens verksamhet på flera nivåer; hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Tillsynen påbörjades år 2002 och det kan därmed finnas uppgifter i rapporten som inte längre helt överensstämmer med hur det faktiskt ser ut idag.

Köpings kommun har god kännedom om antalet personer och informerar om det stöd som kan erbjudas i kommunen. Det finns övergripande mål och verksamhetsplan som omfattar flertalet av de verksamheter som arbetar med personer som har psykiska funktionshinder. Det finns mål och plan i de granskade verksamheterna för boendestöd och på Karlbergsgården som även följs upp.

Det finns ingen bostad med särskild service i Köpings kommun. Det finns dock personer som har behov av sådant boende. Kommunen har dagverksamheter i form av arbetsrehabilitering, sysselsättning och social samvaro. Verksamheten på Karlbergsgården har bra innehåll och struktur men kan inte ta emot alla i gruppen personer med psykiska funktionshinder. Verksamheten på Snäckan kan ta emot dessa personer men kan inte utforma verksamheten så att den får en god variation i innehåll och struktur. De befintliga dagverksamheter kan inte ta emot alla personer som önskar och har behov av denna verksamhet. Det finns även verksamhet i form av kontaktperson och boendestöd. Det boendestöd som finns kan i princip beviljas och tillhandahållas under dygnets alla timmar. Insats med boendestöd bör inte bli så omfattande att stödet ges under dygnets alla timmar mer än i undantagsfall. Den insats som därefter bör aktualiseras är bostad med särskild service.

Det finns anledning för kommunen att se över den totala verksamheten så att den kan tillgodose behoven av meningsfull sysselsättning och bostäder med särskild service för hela gruppen personer med psykiska funktionshinder.

Rättssäkerheten i handläggning och dokumentation måste förbättras. Det framgår inte alltid vad ansökan avser och i en del ärenden finns inte dokumentation i form av utredningar. En rättssäker dokumentation ska vara sådan att det kan utläsas om den enskilde har rätt till bistånd eller insatser, hur insatserna kan anpassas utifrån den enskildes behov och livssituation samt möjliggöra uppföljning. Utifrån det kommunala perspektivet är dokumentationen viktig då det klagör kommunens skyldigheter och tillhandahåller ett underlag för planering av verksamhet.

Det finns anledning för Köpings kommun att se över denna del, handläggning och dokumentation ska ske på ett sådant sätt att rättssäkerheten för enskilda personer tillgodoses fullt ut.

Stödet från handläggare till de enskilda personerna kan bli bättre. Behovet av stöd är uppmärksammat men inte alltid dokumenterat i akten. Stödet och insatserna ska planeras och det ska finnas mål för alla vilket inte är fallet idag. Av en planering ska det framgå vilka behov som identifierats, hur de ska tillgodoses, vilket stöd som ges, vem som ger det samt när uppföljning ska ske. Planering och mål bör dokumenteras och del-

ges berörda personer även om insatsen inte är biståndsbedömd. Skriftlig dokumentation tydliggör det som verksamheten och personen i samråd beslutat om och kan även användas för att fånga upp de behov som inte tillgodoses i befintlig verksamhet.

Det stöd som erbjuds är inte alltid tillräcklig eller individuellt anpassad för alla personer. Det finns anledning att se över såväl utformningen som omfattningen av stödet som ges. Det är inte självklart att de verksamheter som finns kan tillgodose alla behov som denna grupp har både när det avser stöd i boendet och sysselsättning. En av förutsättningarna för att må bra är ofta tillgången till en adekvat verksamhet. Det är alarmerande att detta inte framkommit vid de uppföljningar som verksamheterna har gjort. Själva syftet med uppföljningen är att eventuella förändringar i personens situation och behov ska följas upp och bedömas. Det finns anledning att anta att en uppföljning och omprövning behöver göras för flera personer.

Kommunen känner till de enskilda personernas olika kontakter och strävar efter att samarbeta med olika aktörer såväl myndigheter som organisationer och anhöriga. Det stöd som ges till personerna i de olika verksamheterna innefattar i hög grad kontakter med andra aktörer vilket är en viktig förutsättning för ett helhetsperspektiv. Samordningen mellan kommunens olika verksamheter är väl utvecklad. Samarbete och samordning mellan kommun och landsting verkar inte alltid fungera lika tillfredställande men även här finns en tydlig inriktning mot samarbete.

Verksamheten för boendestället erbjuder stöd dygnet runt i det egna hemmet, socialt stöd, dagliga aktiviteter och fritidssysselsättning. Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete mot målgruppen. Personalomsättningen är relativt liten och personalens kompetens är god. Lokalerna är utformade och belägna så att de främjar möjligheterna till deltagandet i samhällslivet och är tillräckliga för såväl personal som för gemensamma aktiviteter. Stödinsatserna tillhandahålls utifrån de enskildas förutsättningar och behov, planeras individuellt och dokumenteras.

Verksamheten på Karlbergsgården tar emot personer med initiativförmåga. Det görs inga bedömningar av personernas behov vare sig i form av beslut om bistånd eller i verksamheten. Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen. Personalomsättningen är liten och personalens kompetens är god. Verksamheten ligger i nära anslutning till allmänna kommunikationer och service. Det finns tillgång till utrustning av olika slag av sysselsättning i verksamheten. Miljön är utformad på sådant sätt att det kan tillgodose olika behov hos deltagare. Verksamheten har en stor variation i sysselsättning och aktiviteter och erbjuder även möjligheter till arbetsrehabilitering. Stödet som ges kan till viss del anpassas till individuella behov. Det finns möjlighet till en individuell planering i verksamheten som även följs upp.

Kommunen har genomfört riktade informationsinsatser och har inhämtat synpunkter för de verksamheterna som planerats. Det är viktigt att kommunen även på en övergripande ledningsnivå har kontakter med brukar- och anhörigorganisationer. Det har betydelse både för hur kommunen får kontakt med de personer som har behov av socialtjänstens insatser och för en uppbyggnad av verksamheter som anpassas till målgruppens behov. Att känna till är en förutsättning för att kunna efterfråga och söka samhällets stöd och hjälp i olika former. För detta krävs lättillgänglig information och att personal i verksamheterna kan förmedla nödvändiga kontakter och att handläggare kan informera om vilka möjligheter som finns att söka stöd och hjälp enligt gällande lagstiftning.

En förutsättning för självbestämmande och delaktighet är att få tillgång till information. Flera personer är dåligt informerade om sina rättigheter d v s att man kan söka en insats och att ansökan då ska utredas och bedömas oavsett om aktuell insats finns i befintlig verksamhet. Den enskilde personen ska vara delaktig i den planering och uppföljning som bör finnas samt ha inflytande över stödet och insatsernas utformning och innehåll. De enskilda personer som får boendestöd kan påverka stödets innehåll och utformning. De är delaktiga i uppföljningen och i samarbetet med andra myndigheter. I verksamheten på Karlbergsgården har deltagarna möjligheter att påverka verksamhetens innehåll och utformning. De är delaktiga i planering, genomförandet av insatser och i samarbetet.

Flera av de intervjuade personerna upplever att de får ett gott bemötande. För ett gott "bemötande" krävs en relation och ett möte mellan två personer. En god relation uppstår mellan två subjekt, två individer. För att man ska se sig som ett subjekt och agera därefter krävs att man har inflytande och makt över sina livsvillkor. Det handlar bland annat om att kunna bestämma hur man vill leva och för vissa personer även om att få det stöd som gör det möjligt.

Det finns inga gemensamma mål eller policy, inte heller skriftliga riktlinjer eller rutiner för samverkan med psykiatrin på politisk nivå eller på ledningsnivå. Det finns dock samverkan på ledningsnivå mellan kommunen och en brukar- och anhörigorganisation. Det saknas gemensamma mål för samverkan samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin om utskrivning och permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för personer med psykiska funktionshinder.

Ansvariga handläggarna känner oftast till individens centrala vård- och stödkontakter och verkar för att få till stånd samarbete och samverkan med olika aktörer. Personal i verksamhet med boendestöd och sysselsättning har en tydlig kännedom om de enskilda personernas centrala kontakter och har en tydlig inriktning mot samarbete. Såväl handläggare som verksamheter har samarbete med berörda brukarorganisationer. Det finns en tydlig inriktning mot samverkan med såväl myndigheter som intresseföreningar när det är påkallat av den enskilde personen. Den samverkan som finns avser i första hand enskilda personer men samverkan finns även verksamheter och andra myndigheter emellan.

Länsstyrelsen kan konstatera att kommunens syn på samverkan och samarbete på planerings- och ledningsnivå respektive verksamhets- och individnivå skiljer sig åt betydligt. Det finns inga övergripande dokument eller rutiner om samverkan och samarbete utarbetade vilket skulle kunna underlätta det praktiska arbetet på verksamhets- och individnivån. Samverkan och samarbete är viktigt för att personer med sammansatta behov av vård och stöd ska kunna fungera optimalt. Det är speciellt viktigt för personer med psykiska funktionshinder som ofta behöver ett samordnat stöd från flera myndigheter och organisationer.

Köpings kommun har ett kvalitetssystem som är avsett att omfatta all verksamhet som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. De två verksamheter som granskats uppfyller båda ställda krav på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. I båda verksamheterna finns även ett påbörjat arbete för att utveckla och följa upp verksamheternas kvalitet.

Det finns ingen kompetensutvecklingsplan för all personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Den sammantagna bilden av all personal i de olika verksamheter

som granskats, handläggare, boendestöd och sysselsättning, är att de har en grundläggande kompetens i socialt arbete. Personal i verksamheterna har vidare god kompetens om psykiska funktionshinder. All personal i verksamheterna har tillgång till vägledning och handledning. Däremot finns det bland handläggarna personal som inte har tillgång till regelbunden handledning och ett regelbundet stöd. Det stöd som efterfrågas är mer stöd i det praktiska arbetet både i fråga om kompetens och för att klargöra ansvar. Handläggare har däremot större möjligheter till kompetensutveckling och har även fått kompetensutveckling genom fortutbildning i form av såväl korta som längre utbildningar. Personalen i verksamheterna har inte samma tillgång till utbildning utan tar ett aktivt ansvar för sin egen kompetensutveckling genom att försöka hitta alternativa former för kompetensutveckling.

Personalomsättningen i all verksamhet såväl handläggning som boendestöd och sysselsättning är relativt liten vilket är mycket positivt. Det ger de enskilda personerna med funktionshinder möjlighet att få kontinuitet i de kontakter de har med kommunens personal samtidigt som det medför att de olika verksamheterna kan utvecklas vilket medför att kvaliteten totalt sett ökar.

1. Bakgrund

Psykiatrireformen trädde i kraft 1995 (Regeringens proposition 1993/94:218). Reformen syftade till att förbättra livssituationen för personer med psykiska funktionshinder och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunernas ansvar för att planera och samordna de insatser som personer med psykiska funktionshinder behöver förtydligades. Likaså kommunernas ansvar för att utveckla boendeformer och verksamheter för sysselsättning. Av utvärderingen av psykiatrireformen (Socialstyrelsen 1999:1) framgår att livssituationen för personer med psykiska funktionshinder har börjat uppmärksammas allt mer i kommunerna. På flera områden har dock reformen ännu inte fått avsedda effekter och implementeringen av reformen har kommit olika långt i landet.

Personer med psykiska funktionshinder tillhör en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckas uppmärksamma målgruppens behov och erbjuda adekvata insatser. Socialstyrelsen och länsstyrelserna genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att granska om personer med psykiska funktionshinder får det stöd av socialtjänsten som de har rätt till. En granskning av samtliga kommuners övergripande planering av verksamhet för målgruppen har genomförts under 2002. I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts under 2002 - 2003.

2. Tillsynens inriktning och syfte

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) skall socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap.7 § SoL). Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387). Enligt denna lag skall kommunens verksamhet främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra (5 § LSS). De medel kommunen skall använda för att nå dessa mål anges endast undantagsvis. Det innebär att enskilda kommuner har stor handlingsfrihet att utforma sin verksamhet för målgruppen utifrån lokala förutsättningar. Samtidigt måste insatsernas kvalitet och innehåll på ett tydligt sätt relateras till de övergripande målen för att personer med psykiska funktionshinder skall få möjlighet till ökad delaktighet i samhällslivet. Ur ett tillsynsperspektiv är därför kvalitet och innehåll i verksamheten av stor betydelse. Likaså den enskildes rättssäkerhet och principen om lika möjligheter till stöd och service.

Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Det motiveras dels av att personer med psykiska funktionshinder har svårigheter på flera livsområden, dels av den mångfald av verksamheter och tjänster enskilda kommuner bygger upp. Tillsynen utgår från målgruppens behov av socialtjänstens insatser på några centrala områden. Det gäller ett fungerande boende, meningsfull sysselsättning, vård och stöd för sin hälsa samt behovet av samordnade insatser från kommun och landsting. Tillsynen omfattar vidare kommunens verksamhet på flera nivåer; hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. En helhetsorienterad tillsyn förväntas leda till att brister inom flera av kommunens verksamheter blir uppmärksammade vid samma tillfälle och därmed åtgärdade i sin helhet.

Projektets avsikt är även att utveckla och förbättra tillsynens metoder för att göra tillsynen tydligare och öka tillsynens förutsägbarhet. Därmed får enskilda kommuner en ökad insyn i länsstyrelsernas arbetssätt och bedömningar. Möjligheten att jämföra tillsynens resultat mellan olika kommuner ökar också. Inom ramen för tillsynsprojektet har mer specifika krav på kommunens verksamhet formulerats. Kraven grundas på lagstiftningen och psykiatireformens intentioner men också på den samlade kunskap som finns från olika utvärderingar.

Granskningen av Köpings kommun är således en del av tillsynsmyndigheternas landsomfattande tillsyn över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Det innebär att resultatet av tillsynen i Köpings kommun också kommer att ingå i en sammanställning av tillsynens resultat på nationell nivå.

3. Vad har granskats och hur?

Ett antal granskningsområden har valts med utgångspunkt i kommunernas ansvar för personer med psykiska funktionshinder. Tillsynen omfattar tre delundersökningar.

1. Granskning av kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter
2. Granskning av rätts säkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer
3. Granskning av kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

3.1 Genomförande

1. I februari 2002 har en enkät skickats ut om kommunernas planering för gruppen personer med psykiska funktionshinder till länets samtliga kommuner. Resultatet har sammanställts i en särskild länsrapport i maj 2003.

2. I maj 2002 har en granskning av rätts säkerheten i handlägningsprocessen i Köpings kommun genomförts.

3. I november 2002 har en granskning av kvalitet och innehåll i verksamheterna Karlbergsgården och Snäckan genomförts. Resultatet har sammanställts i två separata delrapporter i februari 2003.

3.2 Metod

Granskning av kommunens planering av sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder

En enkät har skickats till socialnämnden i Köpings kommun i januari 2002. Enkäten har besvarats av en biståndshandläggare. Kommunen har bifogat aktuella dokument till ett antal frågor. Det gäller politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från slutna psykiatrisk vård samt samordnad och individuell plan, gemensamma mål/policy för samverkan och plan för kompetensutveckling. De dokument som har skickats in till Länsstyrelsen är: Riktlinjer för Individ- och familjeomsorgen i Köpings kommun, Kompetensutveckling och utbildningsplan för Individ och familjeomsorgsavdelningen år 2000, Utvärdering av äldre- och handikappomsorgen 2001, Socialnämndens inriktningsmål för boendestöd och planering av särskilda boenden 2000.

Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

En granskning har genomförts i maj 2002 med fokus på handläggarnas dokumentation av socialtjänstens insatser samt deras bedömning av enskildas behov, deras planering och uppföljning av insatser. Om insatserna eller stödet är tillräckligt och individanpassat har också ingått i denna granskning.

Urval av individer

Kommunen har upprättat en lista på personer med psykiska funktionshinder i åldrarna 18-65 år som har stöd från socialtjänsten (ej enbart ekonomiskt bistånd). Listan från Köpings kommun omfattade 60 personer. Ett slumpmässigt urval på 15 individer har sedan tagits fram av länsstyrelsen. Länsstyrelsen kontaktade personligen de utvalda personerna. Sju personer tackade ja till intervju, fyra personer tackade nej och fyra personer har inte kunnat nås för intervju.

Metod för datainsamling

Information kring 15 individer har insamlats från flera källor i syfte att få ett tillförlitligare underlag för länsstyrelsens bedömningar. Individens akt har granskats utifrån en checklista. Den handläggare som har den huvudsakliga kontakten med individen har sedan via en enkät fått svara på ett antal frågor om individen. Handläggaren har också via en allmän enkät fått svara på ett antal frågor om sin erfarenhet och kompetens inom området. Samtliga 15 individer som ingick i Länsstyrelsens urval har fått ett brev med erbjudande om att delta i intervju. Länsstyrelsen kontaktade sedan samtliga personligen. En kvalitativ intervju har genomförts med sju personer.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för en bedömning på individnivå på ett antal områden. Individmaterialet har sedan sammanställts. Eftersom granskningen har baserats på ett slumpmässigt urval av individer kan länsstyrelsen dra vissa slutsatser som gäller hela gruppen personer med psykiska funktionshinder som har stöd från socialtjänsten.

Granskning av verksamheter för boende och sysselsättning

Urval

Två verksamheter i Köpings kommun har under november 2002 granskats för boende och sysselsättning.

Vid urvalet har kriterierna varit att verksamheten ska definieras som bostad med särskild service om detta inte finns skall en boendestödsverksamhet granskas. I Köpings kommun finns ingen bostad med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Den verksamhet som granskats är ett boendestöd med tillhörande gemensamhetslokal Snäckan.

Vid urvalet har kriterierna varit verksamheter med strukturerad sysselsättning eller rehabiliteringsverksamheter med arbetsliknande inslag, om detta inte finns skall en öppen verksamhet sk träffställe granskas. I Köpings kommun finns ingen strukturerad sysselsättning eller rehabiliteringsverksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Det som granskats är en öppen verksamhet, Karlbergsgården.

Metod för datainsamling

Skriftligt material i form av mål och styrdokument såsom verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, system för avvikelshantering och klagomål samt samverkansrutiner har inhämtats. Vid besök i verksamheterna har en strukturerad chefsintervju respektive gruppintervju med personalen genomförts. En checklista har använts för granskning av den fysiska miljön i verksamheterna. Resultatet av granskningarna av verksamheterna sammanställdes i februari 2003 i två separata rapporter. Socialnämnden yttrade sig över rapporterna i april 2003.

Analys och bedömning

Länsstyrelsens bearbetning och analys av granskningsmaterialet har genomförts med stöd av ett analyschema och ett bedömningsschema. Materialet har kommunicerats med verksamhetscheferna vid boendestöd, Snäckan och öppen verksamhet, Karlbergsgården. Länsstyrelsens bedömningskriterier baseras på aktuella lagar och författningar, psykiatireformens huvudsakliga principer men även på relevant och tillgänglig forskning.

4. Hur ska rapporten läsas?

Länsstyrelsen har genomfört en omfattande granskning av Köpings kommuns verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Granskningen omfattar både planeringen av verksamheten och arbetet i praktiken. Det innebär att rapporten blir omfattande för att en samlad bild av hela granskningen skall kunna ges.

Redovisningen av länsstyrelsens granskning och dess resultat är indelad i sju delar. Det är sju delar som berör olika områden för granskningen, se innehållsförteckning Del A till Del G. För varje område redovisas länsstyrelsens bedömningar från granskningen på planeringsnivån, granskningen kring enskilda individer samt granskningen av verksamheter för boende och sysselsättning. För varje område redovisas även länsstyrelsens bedömningsgrunder och underlaget för varje bedömning under rubriken "Länsstyrelsens iakttagelser".

4.1 Begrepp som används i rapporten

- *Personer med psykiska funktionshinder*

Enligt Socialstyrelsen utgörs målgruppen av personer som är 18 år och äldre med:

- psykisk störning/sjukdom som

- orsakar funktionsnedsättning med
- förlust av förmåga (funktionshinder) i sådan grad att
- det inverkar på den dagliga livsföringen (sociala konsekvenser) som
- utan hjälp utvecklas till ett handikapp och
- att detta handikapp bedöms bli långvarigt (minst ett halvt år)

I denna tillsyn av kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder avgränsas dock målgruppen till personer mellan 18 och 65 år som har någon form av stöd från socialtjänsten.

- *Verksamheter för boende*

Beteckningen ”verksamheter för boende” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av verksamheter som förmedlar stöd till ett fungerande boende för personer med psykiska funktionshinder. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- verksamhet som förmedlar boendestöd (del av verksamhet inom hemtjänsten, boendestödsgrupper, trapphusboende)
- bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL eller 9 § LSS
- hem för viss annan heldygnsvård enligt 5 kap. 7 § SoL
- hem för vård eller boende (HVB)

- *Verksamheter för sysselsättning*

Beteckningen ”verksamheter för sysselsättning” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av sysselsättningsverksamheter. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- daglig verksamhet enligt LSS
- dagverksamhet (träffställe) enligt 3 kap. 6 § SoL
- dagverksamhet (mer strukturerat innehåll med arbetsliknande inslag) enligt 3 kap. 6 § SoL
- rehabiliteringsverksamhet i samverkan med andra huvudmän enligt 2 kap. 6 § SoL

5 Socialtjänsten i Köpings kommun

5.1 Hur organiserar kommunen sitt arbete för personer med psykiska funktionshinder?

I Köpings kommun ansvarar Socialnämnden för de insatser som kommunen ger till personer med psykiska funktionshinder. I förvaltningsorganisationen är det både individ- och familjeomsorgen och äldre- och handikappomsorgen som har ansvar för insatser till personer med psykiska funktionshinder. En översyn av organisationen och ansvarsfördelningen mellan individ- och familjeomsorgen och äldre- och handikappomsorgen har inletts under 2003.

5.2 Hur många personer med psykiska funktionshinder har kommunen kontakt med?

I Köpings kommun hade man den 31 januari 2002 60 personer med psykiska funktionshinder som hade insats beslutad av Socialnämnden. Det var 36 män och 24 kvinnor. Av dessa hade

59 personer bistånd enligt Socialtjänstlagen och en person insats enligt Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade.

DEL A

Planering och uppbyggnad av verksamheter och insatser

6.Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall genom inventering eller på annat godtagbart sätt inhämta uppgifter om antal personer med psykiska funktionshinder och deras behov. Inventeringen bör vara regelbunden och göras i samverkan med psykiatrin.

(5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 1 LSS)

Kommunen skall informera om det stöd och den service som erbjuds personer med psykiska funktionshinder. Information bör vara regelbunden samt tillräckligt bred och träffsäker.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen i samverkan med psykiatrin ha gjort en inventering under de senaste 7 åren innehållande antal personer, kön, ålder, boende och sysselsättning alternativt skaffat sig kännedom om målgruppen på annat sätt och i godtagbar omfattning.
- kommunen ha genomfört informationsinsatser under de senaste året och använt sig av mer än en informationskanal.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät, inkomna handlingar från Köpings kommun och intervjuer med sju personer.

Köpings kommun har genomfört inventeringar åren 1999 och 2002 för att få kännedom om personer med psykiska funktionshinder. Den senaste inventeringen omfattade antal personer, kön, ålder, boendesituation, sysselsättningssituation, hälsosituation, skolfärdigheter, transport, omvårdnad av barn, kontakt med socialtjänst och/eller psykiatri, ekonomi och sociala kontakter. Inventeringen genomfördes tillsammans med psykiatrin. Någon ny inventering av gruppen personer med psykiska funktionshinder planeras inte inom de närmaste 2 åren.

Det finns i Köping totalt 60 personer med psykiska funktionshinder varav 36 män och 24 kvinnor som har insats efter beslut av socialtjänsten. En person, en kvinna, har insats enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, övriga personer har alla insatser enligt Socialtjänstlagen. Kommunen har vidare kontakt med ytterligare 13 personer med psykiska funktionshinder som inte har några insatser från socialtjänsten trots behov av detta.

Köpings kommun har inte genomfört några informationsinsatser riktade mot personer med psykiska funktionshinder. Däremot har kommunen muntligen informerat anhörigorganisationerna och brukarorganisationerna. Flera personer känner inte till att de kan söka stöd och hjälp och att de har rätt att få denna ansökan bedömd oavsett om stödet finns att tillgå i den befintliga verksamheten eller ej.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har kännedom om antalet personer med psykiska funktionshinder och deras situation. Inventeringar har genomförts vid två tillfällen under de senaste 5 åren. Inventeringarna har genomförts tillsammans med psykiatrin och omfattar ett flertal olika områden bland annat antal, kön, ålder, boende och sysselsättning.

Kommunen har genomfört informationsinsatser men på ett begränsat sätt. Informationen har inte riktats till de personer som mest behöver den det vill säga personer med psykiska funktionshinder. Kommunens information om socialtjänstens insatser bedöms därmed inte som tillräcklig.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs om att skaffa sig kännedom om de personer med psykiska funktionshinder som finns i kommunen.
- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs om att ha en godtagbar information om socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder.

7. Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder

7.1. Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha mål för sin verksamhet på politisk nivå samt en verksamhetsplan som stöd för personal på olika nivåer i organisationen.

(5 kap. 8 § SoL, SOSFS 1998:8)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- Kommunen ha politiska mål i skriftlig form
- Kommunen ha en skriftlig verksamhetsplan med lokal prägel och som fokuserar på frågor som har betydelse för målgruppen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkäten och inkomna handlingar från Köpings kommun.

Köpings kommun har tre mål på politisk nivå. Ett mål är att personer med psykiska funktionshinder ska erbjudas ett behovsanpassat och flexibelt stöd i boendet. Möjlighet till tillsyn även kvällar och helger tillskapas under år 2000 för personer knutna till enheten boendestöd för personer med psykiska funktionshinder. Det andra målet är att människor som på grund av psykiska funktionshinder inte får arbete ska erbjudas anpassad sysselsättning eller arbetsrehabilitering. Det tredje målet är att boendeplatser för personer med psykiska funktionshinder ska tillskapas. En utbyggnadsplan för särskilda boenden ska upprättas baserade på prognos över befolkningsutvecklingen i äldre åldersgrupper, genomförd kartläggning samt övriga faktorer som kan påverka ett eventuellt utbyggnadsbehov. Denna plan har inte upprättats däremot har

en rapport om behovet av särskilda boendeplatser redovisats för socialnämnden i augusti 2001.

Kommunen uppger att det finns en övergripande verksamhetsplan på ledningsnivå. Denna plan ska omfatta områdena boendesituation och sysselsättningssituation. En utvärdering och beskrivning av fortsatt organisation för den kommunala psykiatrin har genomförts i februari 2000. Av utvärderingen framgår hur organisation, befintliga verksamheter, samverkan, uppsökande verksamhet mm i Köpings kommun ska fungera. Utvärderingens syfte är att utgöra ett underlag för beslut om organisationstillhörighet för den kommunala psykiatrin men ska även möjliggöra en målformulering för verksamheten. De mål som föreslås och som tagits upp i socialnämnden är ett behovsanpassat och flexibelt stöd i boendet, möjlighet till sociala relationer och gemenskap, tillgång till sysselsättning samt planering och utvärdering tillsammans med brukaren.

Det finns riktlinjer för den kommunala psykiatrin inom individ- och familjeomsorgen. I dessa beskrivs insatser enligt Socialtjänstlagen för verksamheten stöd i boende, köp av vård, sysselsättning/gemenskap samt resor och rekreation. Det finns även en skriftlig verksamhetsplan för den öppna verksamheten på Karlbergsgården och en verksamhetshandbok för boendestödet.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har övergripande mål på politisk nivå för de verksamheter som kan definieras som stöd i boendet samt rehabilitering och sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder. Det finns därmed övergripande politiska mål till stöd för personal på olika nivåer i verksamheten. Det finns vidare riktlinjer för den verksamhet som handhar myndighetsutövningen inom området individ- och familjeomsorg. Däremot saknas riktlinjer för motsvarande verksamhet inom handikappomsorgen.

Kommunen har i sin utvärdering av den kommunala psykiatrin beskrivit de verksamheter som finns i kommunen för personer med psykiska funktionshinder. Det är en utvärdering men kan även ses som en övergripande verksamhetsplan med en rimlig konkretionsnivå d v s den har en lokal prägel och fokuserar på frågor av betydelse för målgruppen. Det finns vidare dokument i den öppna verksamheten på Karlbergsgården och på boendestödet som är att betrakta som verksamhetsplanering. Köpings kommun bedöms därmed ha en acceptabel verksamhetsplan.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på politiska mål för verksamheten för personer med psykiska funktionshinder.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på verksamhetsplan för kommunens insatser till personer med psykiska funktionshinder.

7.2 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boendestöd

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för boende skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatireformens intentioner och de enskildas behov av ett fungerande boende samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de boendes behov av ett välfungerande boende och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkäten, inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

Det finns ett övergripande inriktningsmål för 1999-2002 antaget av socialnämnden i Köping. Det är att personer med psykiska funktionshinder ska erbjudas ett behovsanpassat och flexibelt stöd i boendet. En utvärdering har gjorts av den kommunala psykiatrin och dess fortsatta verksamhet i vilken boendestödet är en del.

Verksamheten har påbörjat ett arbete med att ta fram en verksamhetshandbok. I verksamhetshandboken finns en övergripande målsättning, beskrivning av hur målen ska nås samt hur utvärdering ska genomföras. Målsättningen för boendestödsenheten är att rehabilitera, stödja och stärka personerna med psykiska funktionshinder i den egna hemmiljön. Stödet ska öka möjligheten till social gemenskap och delaktighet i samhället. Metoden är att stödja och arbeta rehabiliterande i boendet genom planering och upprättande av individuell plan. Utvärdering ska ske fortlöpande tillsammans med den enskilde, kontaktperson, handläggare och andra berörda.

Verksamhetsmålet är att ge personer med psykiska funktionshinder som har boendestöd ett individuellt utformat stöd så det dagliga livet fungerar. Verksamhetens delmål är följande, planera och genomföra insatserna för att personen ska bli mer självständig och klara vardagen bättre, samarbeta med viktiga personer, delta i viktiga möten med andra vårdgivare och skriva individuell plan. Allt ska göras efter medgivande och i samråd tillsammans med personen som berörs.

Årlig uppföljning av verksamheten sker i form av att en skriftlig verksamhetsredovisning. Den innehåller verksamhetsbeskrivning, personalbemanning, prestationer, översiktlig bild av verksamheten under året samt viktigare händelser. Personalens uppgift i verksamheten är att stötta de enskilda personerna i det egna hemmet så att de kan klara sig i samhället. Det finns tillräckligt med personal i verksamheten.

Länsstyrelsens bedömning av boendestödet och Snäckan

Det finns av nämnden antagna mål för verksamheten. Verksamheten har en verksamhets-handbok med skriftliga övergripande mål. Dessa mål har av personal brutits ned till delmål och det framgår hur dessa mål ska nås och att utvärdering ska ske. Personal har god kännedom om mål, medel och verksamhetens uppdrag. Målen är relevanta för den verksamhet som bedöms nämligen boendestödet. I verksamheten ingår, förutom boendestöd, även viss sysselsättning samt inslag av fritidsaktiviteter i grupp vilket inte bör definieras som boendestöd. Nämndens övergripande mål för boendestödet är relevant för den del av verksamheten som är att betrakta som verksamhet med boendestöd.

- Verksamheten med boendestöd uppfyller de krav som ställs om mål, plan samt uppföljning av verksamhetens mål och innehåll.

7.3 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning, Karlbergsgården

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för sysselsättning skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkäten, inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

Det finns ett övergripande inriktningsmål och effektmål för 1999-2002 antaget av socialnämnden i Köping. Det är att människor som på grund av funktionshinder inte får arbete ska erbjudas anpassad sysselsättning eller arbetsrehabilitering. Människor med psykiska funktionshinder ska ges möjlighet att delta i aktiviteter, sysselsättning eller arbetsrehabilitering som motsvarar deras behov och förmåga. Verksamheten på Karlberg ska öka möjligheterna till arbetsrehabilitering och praktik för enskilda, genom ökad samverkan med arbetsmarknadsavdelningen, arbetsförmedlingen och andra aktörer. En utvärdering har gjorts av den kommunala psykiatrin och dess fortsatta verksamhet i vilken Karlberg ingår. En kartläggning, ”Uppföljning av Livskvalité projektet”, har gjorts avseende området gemenskap/sysselsättning med frågor som bl.a. avser verksamheten på Karlbergsgården. En skriftlig verksamhetsplan har utarbetats av personalen. I denna plan ingår bland annat förslag om att erbjuda varje deltagare en individuell planering med mål och regelbunden uppföljning. Verksamheten dokumenteras årligen i en verksamhetsberättelse. Uppföljning genomförs av socialnämndens mål, klagomål, verksamhetsberättelse och verksamhetsplan.

Målet med verksamheten är att den ska erbjuda social gemenskap, meningsfull sysselsättning och arbetsrehabilitering. Det ska vara ett träffställe och erbjuda fritidssysselsättning. Det finns tillräckligt med personal i verksamheten. I arbetsgruppen följer man upp dagligen hur det fungerat dagen innan. Ibland kan personalstyrkan vara för liten beroende på att antalet deltagare varierar. Vissa dagar kan antalet vara så stort att personal har svårt hinna med. Verksamheten är även sårbar om personal blir sjuk.

Länsstyrelsens bedömning av Karlbergsgården

Det finns av nämnden antagna mål för verksamheten i form av övergripande inriktningsmål. Verksamheten har en skriftlig plan med angivna mål som kan kopplas till medel och befintliga resurser. De övergripande dokument och den verksamhetsplan som utarbetats är relevanta för den verksamhet som bedrivs idag. Det framgår av personalens uppgifter att det inte alltid finns tillräckligt med personal. Mål och medel kan därmed inte anses vara helt anpassade till verksamheten. Verksamheten tillgodoser deltagarnas behov av sysselsättning. Den sysselsättning och de aktiviteter som finns är varierande. Deltagarna idag är personer med initiativförmåga, verksamheten tillgodoser dessa personers behov.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs om mål, plan och uppföljning i verksamheten.

7.4. Sammanfattande bedömning

Kommunen har kännedom om antalet personer samt situationen för personer med psykiska funktionshinder efter två inventeringar tillsammans med psykiatrin. Socialnämnden har antagit övergripande mål på politisk nivå som omfattar flertalet av de verksamheter som arbetar med personer som har psykiska funktionshinder.

De verksamheter som granskats har i olika utsträckning mål, planer och en regelbunden uppföljning av verksamheten. För boendestödet finns mål och verksamhetsplan som är kända av i princip all personal. Socialnämndens övergripande mål för denna verksamhet som även avser fritidsaktiviteter och sysselsättning är inte helt relevant för hela verksamheten då målet endast avser verksamhet med boendestöd. Socialnämndens mål om sysselsättning är dock tillämpligt för den del av verksamheten på Snäckan som avser sysselsättning.

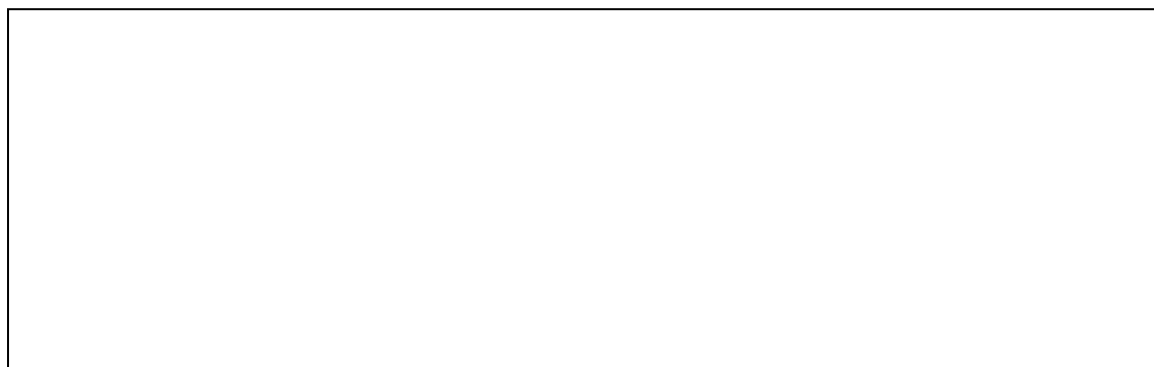
Verksamheten på Karlbergsgården har övergripande politiska mål och verksamhetsplan som är relevanta för den verksamhet som bedrivs. Det görs idag ingen egentlig uppföljning på verksamhetsnivå och det finns inte alltid tillräckligt med personal i verksamheten. Uppföljning kommer dock på sikt att kunna göras. Mål och medel är därmed inte helt anpassade till verksamheten. Verksamheten är av god kvalitet och dess innehåll är varierande men är inte tillgänglig för alla personer med psykiska funktionshinder. Verksamheten kan inte ta emot personer med grava psykiska funktionshinder.

8. Kommunens utbud av verksamheter och insatser

8.1 Vilka verksamheter för boende finns i kommunen

Det finns inga verksamheter i form av bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder i Köpings kommun. Det förekommer däremot i relativt stor utsträckning att personer med psykiska funktionshinder har beviljats insatser i form av andrahandskontrakt.

8.2 Tillgång till långsiktigt och anpassat boende

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkäten, inkomna handlingar från Köpings kommun, akter för 15 personer och tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

Köpings kommun hade den 31 januari 2002 inga ej verkställda beslut om bostad med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Däremot hade kommunen tre personer med psykiska funktionshinder i bostäder avsedda för personer som är 65 år eller äldre. En utvärdering av den kommunala psykiatrin har genomförts i februari 2000. Det finns på sikt behov av att skapa bostäder med särskild service för en mindre grupp personer med psykiska funktionshinder. En ytterligare inventering av behovet av bostad och boendestöd för personer med psykiska funktionshinder har genomförts i juni 2002. Det framgår att det finns 20 personer med behov av stöd i eget boende och 26 personer med behov av bostad med särskild service. Av personerna med behov av bostad med särskild service har 13 personer behov av bostad i form av trapphusboende och 13 personer har behov av gruppboende. En utredning har genomförts under 2003 om alternativt boende då det finns personer i boendestödets trapphus som har svårigheter att klara sitt eget boende.

Länsstyrelsens bedömning

Det finns idag ingen verksamhet i form av bostad med särskild service för personer med psykiska funktionshinder i Köpings kommun. Av kommunens inventering framgår dock att det finns ett behov av bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Kommunens inventering visar att det finns ett stort antal enskilda personer som har behov av bostäder med särskild service men att de trots detta inte har erbjudits sådant boende. Det finns vidare tre personer i kommunen som har psykiska funktionshinder och som bor i bostäder för äldre personer.

- Köpings kommun uppfyller inte ställda krav på tillgång till bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder.

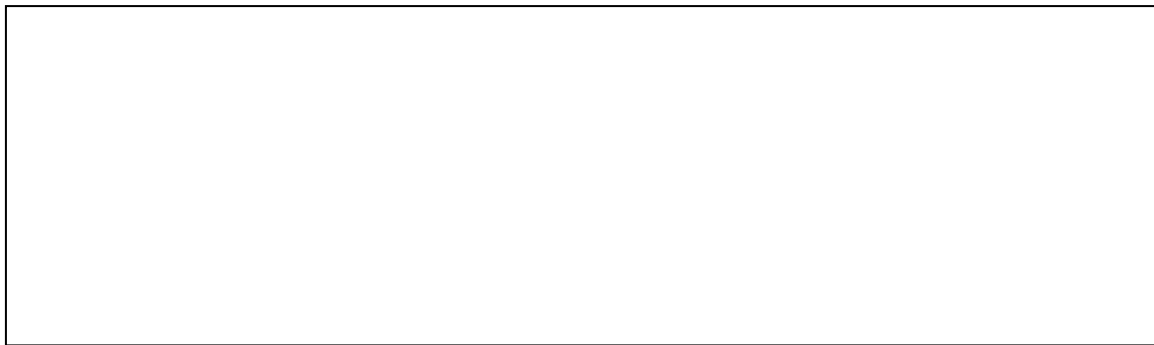
8.3 Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen

De verksamheter för sysselsättning som finns i Köpings kommun för personer med psykiska funktionshinder är en arbetsinriktad rehabilitering vid Futurum. Verksamheten vid Futurum bedrivs i samarbete med arbetsförmedling och försäkringskassa som ett projekt med arbetsrehabilitering. Kommunen har även en öppenvårdsverksamhet, Sting, med inriktning mot personer med psykiska funktionshinder inklusive personer med dubbeldiagnos i form av miss-

bruk. Verksamheten är till för personer som har förmåga att tillgodogöra sig rehabiliterande insatser utan hög grad av omvårdnad.

Karlbergsgården är ett allaktivitetshus i form av en dagverksamhet som även erbjuder social samvaro och aktiviteter. Verksamheten har öppet dagtid på vardagar. Målgruppen är personer med psykiska funktionshinder men i verksamheten finns även personer med dubbeldiagnos och utvecklingsstörning. Det finns även en öppen verksamhet på Snäckan i form av sysselsättning i en gemensamhetslokal som tillhör boendestödsgruppen. Gemensamhetslokalen är öppen dagligen. Där finns möjlighet till måltider, social gemenskap, fritidsaktiviteter och sysselsättning. Målgruppen är personer som har bedömts medicinskt färdigbehandlade och personer med långvariga psykiska funktionshinder men även personer med utvecklingsstörning och personer med dubbel diagnos d v s missbruk. Flera av personerna är äldre och några har en begynnande demens.

8.4 Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät, inkomna handlingar från Köpings kommun, akter för 15 personer och tillsynsbesök i verksamheterna på Karlbergsgården och Snäckan.

Den 31 januari 2002 fanns i Köpings kommun 31 personer med psykiska funktionshinder som saknade meningsfull sysselsättning. Kommunen inventerar inte kontinuerligt möjliga arbetsplatser för personer med psykiska funktionshinder. Kommunen uppger att de har ett varierat utbud i den befintliga verksamheten vid Karlbergsgården. Inom den verksamheten finns flera alternativ till olika former av sysselsättning och arbetsträning men även social samvaro och aktiviteter. Målgruppen är personer som på eget initiativ eller med hjälp av stödpersoner kommer till verksamheten. I verksamheten arbetar tre personal. Det finns ingen begränsning av antal deltagare i verksamheten. Deltagarna kommer till verksamheten på eget initiativ och väljer själv hur länge de vill delta. I genomsnitt besöks verksamheten av ca 20 personer per dag. Verksamheten har öppet dagtid på vardagar. Temakvällar och lägerverksamhet förekommer regelbundet utöver dessa öppettider. För deltagande i verksamheten krävs inget beslut om bistånd. En utvärdering av den kommunala psykiatrin i februari 2000 visar att det på sikt finns behov av en verksamhet med strukturerad lågtröskelsysselsättning och gemenskap. Av uppföljningen av Livskvaliteprojektet framgår att det är svårt att få en tydlig bild av hela målgruppens behov. Verksamheten på Karlbergsgården kommer att ta kontakt för fortsatt dialog och samarbete med Snäckan och stödteamet inom psykiatrin för att nå och samarbeta kring en större del av målgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har en relativt bred verksamhet med avseende på antalet verksamheter. Det finns vidare en bred variation av insatser i den verksamhet som bedrivs på Karlbergsgården. Den verksamhet som bedrivs är dock inte utformad så att den är tillgänglig för alla. Den verksamhet som tar emot de personer som har de största behoven av omvårdnad och tillsyn är den verksamheten som ingår i boendestödet Snäckan. Verksamheten vid Snäckan kan inte idag sägas ha förutsättningar för att tillgodose behovet av varierad daglig verksamhet hos denna grupp. Skälet är att verksamheten inte har den utformning eller den utrustning som skulle behövas. Det finns brister avseende personalens möjligheter att utforma innehåll och struktur i verksamheten på ett bra sätt. Befintliga verksamheter kan därmed inte sägas tillgodose behoven som finns hos hela gruppen personer med psykiska funktionshinder i kommunen.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på variation av insatser med sysselsättning men uppfyller inte de krav som ställs på tillgång till alternativa insatser med sysselsättning för gruppen personer med psykiska funktionshinder.

8.5 Tillgång till varierande insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall erbjuda personer med psykiska funktionshinder ett varierat utbud av alternativa insatser förutom verksamheter för sysselsättning.

(3 kap. 6 § SoL, 4 kap. 1 § SoL, 9 § punkt 2-10 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen under det senaste året ha erbjudit minst tre typer av insatser utöver insatser kring sysselsättning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät, inkomna handlingar och tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

I Köpings kommun finns, utöver rehabilitering och sysselsättning, tillgång till insatser i form av boendestöd, kontaktperson samt råd och stöd från handläggare. Det finns vidare i kommunen sedan hösten 2002 tillgång till personligt ombud.

Det boendestöd som finns i kommunen tillhandahålls av verksamheten på Snäckan. Verksamheten erbjuder socialt stöd och motivering till att sköta ett eget boende men kan även innefatta rent praktiska göromål. Verksamheten har bemanning dygnet runt. Målgruppen är personer som har bedömts medicinskt färdigbehandlade och personer med långvariga psykiska funktionshinder men även personer med utvecklingsstörning och personer med dubbla diagnoser. Det är både personer med missbruk och personer som är äldre med begynnande demens. Åldern på personerna som får boendestöd är mellan 32 år till 72 år. Verksamhetens uppgift är att stötta de enskilda i det egna hemmet så att de kan klara sig i samhället.

Kommunen har i samverkan med länets övriga kommuner inrättat en länsövergripande verksamhet med personligt ombud. Kommunerna har ett gemensamt ansvar för verksamheten och ombuden är lokaliserade i och har ansvar för länets olika kommuner. Det finns ett lokalt kontor i Köpings kommun. Målgruppen är personer med psykiska funktionshinder som är över 18

år med funktionshinder som medför ett omfattande socialt handikapp och komplexa behov av vård, stöd och service. Verksamhetens övergripande målsättning är att göra personer med funktionshinder delaktiga i samhällets alla områden. Detta sker genom att den enskilde personens behov ska uppmärksammas och tillgodoses och att samhällets insatser samordnas utifrån den enskilde personens önskemål och behov.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen erbjuder flera insatser utöver rehabilitering och sysselsättning. Det finns möjlighet att få tillgång till insatser utifrån bedömt behov i form av rådgivning, kontaktperson och boendestöd. Verksamheten med boendestöd är en mycket flexibel verksamhet som erbjuder insatser av god kvalitet. Det finns vidare möjlighet att utifrån egna önskemål få insatser i form av stöd, rådgivning och hjälp med samverkan och samordning genom personligt ombud.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på variation i tillgången till insatser för gruppen personer med psykiska funktionshinder.

8.6 Sammanfattande bedömning

Köpings kommun har kännedom om totalt 73 personer med psykiska funktionshinder. Av dessa har 60 personer tillgång till insatser beviljade av socialtjänsten. De insatser dessa personer beviljats är bland annat andrahandskontrakt, boendestöd och kontaktperson. Det finns vidare möjlighet att delta i dagverksamheter med olika former av innehåll och inriktning.

Av materialet som inhämtats under Länsstyrelsens granskning framgår att kommunen har dagverksamheter i form av arbetsrehabilitering, sysselsättning och social samvaro i verksamheter som inte har krav på beslut om behovet av insats. Deltagandet i dagverksamheterna är alltså inte behovsbedömt. De befintliga dagverksamheter kan dock inte ta emot alla personer som önskar och har behov av denna verksamhet. Den befintliga verksamheten på Karlbergsgården som har en god variation med avseende på innehåll och struktur har inte tillräcklig personalbemanning för att ta emot alla som kan inräknas i målgruppen personer med psykiska funktionshinder. Den verksamhet på Snäckan som kan ta emot dessa personer har inte möjlighet att utforma verksamheten så att den får en god variation i innehåll och struktur.

Det finns vidare verksamhet i form av kontaktperson och boendestöd som tillhandahålls enligt beslut om behov av aktuell insats. Det boendestöd som finns kan i princip beviljas och tillhandahållas under dygnets alla timmar. Boendestöd är att jämföra med hjälp i hemmet vilket innebär att det bör finnas en gräns för hur insatsen tillhandahålls. Insats med boendestöd bör inte bli så omfattande att stödet ges under dygnets alla timmar till en och samma person mer än i undantagsfall. Den insats som därefter bör aktualiseras är bostad med särskild service. Detta förutsätter naturligtvis att bostad med särskild service finns tillgänglig alternativt planeras och byggs. De inventeringar kommunen genomfört visar att det finns ett behov av sådana boendeformer i kommunen.

I Köpings kommun finns det inte några bostäder med särskild service och de befintliga dagverksamheterna inte är tillräckliga alternativt inte tillräckligt anpassade för alla de personer som har psykiska funktionshinder och är bosatta i Köpings kommun. Ett skäl till den uppkomna situationen avseende dagverksamheterna kan vara att det inte krävs beslut för att delta i dessa. Det kan medföra att förvaltningen inte fullt ut lyckats fånga upp och redogöra för målgruppens behov gentemot socialnämnden och därmed inte fått tillräckliga resurser. Ett

annat skäl till den uppkomna situationen med brist av bostäder med särskild service är att det finns en mycket flexibel och bra verksamhet som tillhandahåller boendestöd. Det kan ha medfört att socialnämnden bedömt att behovet kan anses vara tillgodosett trots att så inte är fallet. Det finns anledning för kommunen att se över den totala verksamheten så att den kan tillgoda behoven av meningsfull sysselsättning och bostäder med särskild service för hela gruppen personer med psykiska funktionshinder.

DEL B

Den enskildes rättssäkerhet i handläggningen

9. Rättssäkerhet i handläggning och dokumentation

9.1 Handläggning av ansökan om insatser kring boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan dokumenteras. (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshinder och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut. (11 kap 1 och 5 §§ SoL)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, behoven av insatser och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid. Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre (7 § FL, 11 kap 1 § SoL).

- För att uppfylla ställda krav bör handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som söktes, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. När det gäller långtgående beslut som bostad med särskild service är det istället lämpligt att det i beslutet antecknas tid för uppföljning. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen granskning i denna del omfattar akter för 15 personer.

I Köpings kommun handläggs insatser som avser myndighetsutövning av handläggare inom såväl individ- och familjeomsorgen som handikappomsorgen. Av de granskade akterna hade 11 ärenden handlagts inom individ och familjeomsorgen och fyra ärenden inom handikappomsorgen.

Det finns sju personer som bor i eget boende utan stöd varav två med socialt kontrakt, fyra personer bor i eget boende med boendestöd, tre finns på behandlingshem och en bor hemma hos en anhörig. Ifråga om sysselsättning framgår att fem personer deltar i organiserad sysselsättning anordnad av kommunen varav fyra personer i öppen verksamhet och en person i verksamhet med inriktning mot arbetsrehabilitering. Utöver detta har sex personer tillgång andra aktivitet som inte kan ses som organiserad sysselsättning t.ex. psykiatrisk dagsjukvård. För två personer framgår inte om de har någon sysselsättning och ytterligare två personer saknar organiserad sysselsättning.

För samtliga personer som granskats finns en akt med tillhörande dokumentation. För sex av dessa personer är granskning och bedömning av ärendet inte aktuell då beslutad insats inte avser boende, boendestöd eller sysselsättning. För en person har utredning inte kunnat slutföras då personen inte medverkat i utredningen utan tillfälligt lämnat kommunen. Granskningen avser därmed endast åtta personer med beslut om någon eller några av insatserna boendestöd, boende i form av socialt kontrakt eller sysselsättning.

Boende eller boendestöd

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar endast de ärenden där en ansökan eller ett beslut om boende eller boendestöd finns dokumenterad i akten.

Det finns ansökan avseende boende eller boendestöd i sex ärenden. I samtliga ärenden framgår av ansökan vem som sökt insatsen. Det framgår dock endast i två ärenden tydligt vad ansökan avser. I samtliga ärenden finns en utredning innehållande en beskrivning av aktuell situation, sökandes egna resurser eller egna önskemål samt en bedömning av behov. I samtli-

ga ärenden finns vidare överensstämmelse mellan sökt insats och beslut. I fyra ärenden har boendestöd beviljats och i två boende i form av socialt kontrakt. Handläggningstiden har varierat mellan några dagar och två månader. Besluten är verkställda i samtliga ärenden men besluten har endast följts upp i två ärenden.

Sysselsättning

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar endast de ärenden där en ansökan eller ett beslut om sysselsättning finns dokumenterad i akten.

Det finns ansökan avseende organiserad sysselsättning i fem ärenden. I samtliga ärenden framgår av ansökan vem som sökt insatsen. Det framgår dock endast i tre ärenden tydligt vad ansökan avser. Det saknas utredningar i samtliga ärenden. I samtliga ärenden finns beslut som överensstämmer med sökt insats. Handläggningstiden har inte varit längre än en månad. Samtliga beslut är verkställda och har följts upp.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen bygger på handläggning och dokumentation för totalt åtta personer. En ansökan och därmed även utredningen för en person kan omfatta en av insatserna eller kombinationer av insatserna boende, boendestöd och sysselsättning. Bedömning om boende eller boendestöd avser endast sex personer och bedömning om sysselsättning avser endast fem personer.

Bedömning och synpunkter i de delar som avser boende och boendestöd är att det finns anledning att tydligare definiera vad den enskilde personens ansökan avser samt att följa upp besluten. En ansökan bör om möjligt dokumenteras så som den framförs av sökande själv. En uppföljning har som syfte att följa upp huruvida behovet är fortsatt tillgodosett genom beviljad insats. Om detta inte är fallet bör beslutet omprövas. Handläggningen är i övriga delar fullt tillräcklig med utredningar, beslut, tid för handläggning samt verkställighet.

Bedömning och synpunkter i de delar som avser sysselsättning är att det finns anledning att tydligare definiera vad den enskilde personens ansökan avser samt att dokumentera underlaget för beslutet i form av utredning. En utredning bör, förutom ansökan, innehålla en beskrivning av funktionshinder, aktuell situation och bedömning av behov. Detta saknas i samtliga ärenden som avser sysselsättning och kan inte anses vara tillräckligt med tanke på den enskildes rättssäkerhet. Det är vidare av betydelse för kommunen att behovet dokumenteras så att behovet av insatser kan tillgodoses av ansvariga för verkställighet. Samtliga beslut har dock följts upp och tiden för handläggning är oftast kort vilket är positivt.

Skälet till den lagstiftning som finns inom området handläggning och dokumentation är i första hand att tillgodose den enskildes rättssäkerhet. Dokumentationen ska vara sådan att det kan utläsas om den enskilde har rätt till bistånd eller insatser, hur insatserna kan anpassas utifrån den enskildes behov och livssituation samt att en uppföljning kan göras. Utifrån det kommunala perspektivet är dokumentationen viktig då det utgör ett underlag som medför att kommunens skyldigheter klarläggs och tillhandahåller ett underlag för planering av verksamhet. Det finns anledning för Köpings kommun att se över denna del, handläggning och dokumentation ska ske på ett sådant sätt att rättssäkerheten för enskilda personer tillgodoses fullt ut.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på rättssäkerhet i form av utredning, beslut, handläggningstid och verkställighet av fattade beslut när det gäller frågan om

insatser kring boende och boendestöd för 6 av totalt 6 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på rättssäkerhet i form av beslut och handläggningstid och verkställighet av fattade beslut när det gäller frågan om insatser kring sysselsättning för 5 av totalt 5 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på rättssäkerhet i form av utredning när det gäller frågan om insatser kring sysselsättning för 5 av totalt 5 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

DEL C

Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

10. Handläggarnas stöd till enskilda personer

Länsstyrelsen granskning av stödprocessen har omfattat akter och enkäter för 15 personer, intervjuer med sju personer och 6 allmänna enkäter. Bedömningen omfattar akter och enkäter för 12 personer samt sju intervjuer. För tre personer är bedömning inte aktuell då en person endast är aktuell för försörjningsstöd och då två personer är aktuella för utredning inom landstinget. Bedömningen i denna del avser inte rättssäkerhet utan endast stödprocessen.

10.1 De enskilda personernas beskrivning av sina behov, sina kontakter samt den hjälp och det stöd de får av kommunen

Personerna som intervjuats är två kvinnor och fem män. En person är i åldern 18-30, tre personer är i åldern 31-44 och tre personer är i åldern 45-55. Två personer har enbart psykiska funktionshinder och fem personer har dubbla diagnoser varav tre personer med psykiska funktionshinder och missbruk och två personer med psykiska funktionshinder och kronisk sjukdom. Fem personer är ensamstående och två personer har familj. Tre personer har utbildning motsvarande grundskola, tre gymnasieskola och en har högskoleutbildning, alla utom en har flera års arbetslivserfarenhet.

Flera personer har kontakter med olika myndighetspersoner. Det är fem personer som uppger att de har kontakt med individ- och familjeomsorgens verksamhet, en person uppger att kontakt finns med såväl individ- och familjeomsorgen som handikappomsorgens verksamheter och en har kontakt med handikappomsorgen. Utöver detta uppger även sex personer att de har en nu aktuell kontakt med psykiatrin.

Personernas kontakt med kommunen har aktualiserats av olika skäl. Det handlar om kontakt med kommunen i samband med att landstingets behandlingshem gick över i kommunal regi år 2001, om att klara sin ekonomi och om missbruk och dess konsekvenser. Fem personer har haft en långvarig kontakt med psykiatrin sedan tiotalet år tillbaka och två personer har kontakt med psykiatrin sedan något år. De beskriver sin problematik på olika sätt, missbruksrelaterad, psykiska problem kombinerat med missbruk, depression och social fobi, isolering pga svårigheter att komma ur ett mönster samt svårigheter att få stadga på tillvaron och hitta en trygghet i sig själv.

Fyra personer uppger att de har sysselsättning. En person saknar sysselsättning och tycker att det är bra. En annan person saknar sysselsättning och vill ha någonting att göra. Fyra personer uppger att de har någon form av stöd i boendet. Flera har stöd från såväl kommunens boendestöd som psykiatrins stödteam.

Flera personer uppger att de önskar mer kontakt och stöd och att de vill kunna styra mer när stödet ges. En person uppger att någon kontakt med landstinget inte är önskvärd med tanke på svåra upplevelser bakåt i tiden. Det framkommer även att personal är bra ”personalen är bra det är ingen skillnad mellan kommunens och landstingets personal”. Samtidigt framkommer

det att personal ofta har en stressad attityd samt att kommunens personal har en annan attityd än landstingets personal ” du är patient, vi är personal, nu är det som om vi är närmare”.

Det som personerna uppger som viktigt är att planering görs skriftligt, att bli sedd och accepterad som den man är, att personal förstår funktionshinder och dess konsekvenser, att se helheten hos personerna inte de två delarna missbruk och psykiska funktionshinder, att handläggare som arbetar med samma område bör ställa samma inte olika krav, att stödet som ges ska vara mer flexibelt samt att personalgruppen bör vara en mindre och ges av en och samma grupp.

10.2 Stödprocessen - behovet av ett fungerande boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av boende/boendestöd uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.

(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av boende/boendestöd vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammats.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens iakttagelser

Behovet av boende eller stöd i boendet är bedömt för åtta personer. Flera personer har ett bedömt behov av viss hjälp med hushållsgöromål och kontakter med andra. Vid intervjuerna uttrycker flera personer att de önskar stöd för att bryta isolering, få bättre stadga på sin tillvaro och mer stöd nattetid. Det finns en planering med mål för sju personer och det saknas planering för en person. Målen handlar om att klara av att bo kvar och sköta boendet, att få struktur på dagen samt aktivering och träning för att kunna sköta hushållet. Vid intervjuerna framgår att en person inte någon kännedom om planeringen.

Fem personer har insats med stöd i boendet utifrån behov. Tre personer har inte insats med stöd i boendet utifrån behov. Vid intervjuerna framgår att tre personer inte anser sig ha rätt stöd eller ett tillräckligt stöd i boendet. En person uppger att det inte alltid finns tillräckligt med personal. Det har hänt att personal inte kunnat följa med till inbokade tandläkarbesök ”jag blir handikappad av att det är olika personal hela tiden”. En annan person har önskemål om mer kontakt och stöd speciellt nattetid. Ytterligare en person önskar bli utredd enligt Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade personer ”ibland känns det som att jag vill ha mer kontakt”. Om det individanpassade stödet i boendet säger en person ” på ett ungefär blev det som jag tänkt mig”.

Uppföljning av stöd i boendet har genomförts för sju personer och för en person har ingen uppföljning skett. Vid intervjuerna framgår att en person inte känner till uppföljningen. Personen anser att uppföljning borde göras och säger ” de borde fråga och titta till mig”.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar åtta personer. Behovet av boende eller stöd i boendet är uppmärksammat för samtliga personer. Det är viktigt att personer med psykiska funktionshinder får sina behov av stöd och hjälp uppmärksamade. Det finns planering med mål för stödet för sju personer och det saknas för en person. En person känner inte till den planering som finns vilket medför att bedömningen förändras för denna person. Planering och mål ska vara kända av den person som de berör. Det är därmed totalt sex personer som har en planering med mål som utgår från personernas behov av stöd. En planering med mål ska finnas för alla personer. Av en planering ska det framgå vilka behov som identifierats, hur de ska tillgodoses, vilket stöd som ges, vem som ger det samt när uppföljning ska ske.

Det stöd som erbjuds är inte tillräckligt och individuellt anpassat för alla. För tre personer behöver kommunen se över utformningen eller omfattningen av stödet som ges. Den information som lämnas av personerna ger anledning att anta att en uppföljning behöver göras alternativt även en omprövning för att behoven ska tillgodoses fullt ut. Det stöd som ges ska anpassas efter individens förutsättningar och behov. Det är alarmerande att detta inte framkommit vid de uppföljningar som verksamheterna har gjort. En uppföljning av stödet har skett för sex personer. Själva syftet med uppföljningen är att eventuella förändringar i personens situation och behov ska följas upp och bedömas. Syftet med uppföljningen kan därmed inte anses vara uppfyllt för alla personer.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 8 personer på att uppmärksamma enskilda personers behov av boende eller stöd i sitt boende för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 6 personer och uppfyller inte ställda krav för 2 personer på planering av insatser kring boendet för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 5 personer och uppfyller inte ställda krav för 3 personer på tillräckliga och individuellt anpassade insatser för boende eller stöd i boendet för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 6 personer och uppfyller inte ställda krav för 2 personer på uppföljning av genomförda insatser och personens boendesituation för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

10.3 Stödprocessen - behovet av stöd till lämplig sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av sysselsättning uppmärksammas, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.

(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av sysselsättning vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammats.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens iakttagelser

Behovet av sysselsättning är bedömt för 11 personer. Samtliga personer har ett bedömt behov av kontinuerliga aktiviteter eller sysselsättning. Det finns planering med mål för nio personer och för två personer saknas sådan planering. De mål som finns handlar om att komma ut i arbetslivet, att främja delaktighet och upprätthålla kontakter med andra, att främja samhällelig delaktighet samt social träning. Vid intervjuerna framgår det att en person inte känner till planeringen. Målet för denna person är att må bra igen ”som jag mådde 1990 vill jag tillbaka till”.

Fem personer har insatser i form av sysselsättning utifrån behov. Sex personer har inte insatser utifrån behov. Vid intervjuerna framgår det att två personer saknar daglig sysselsättning. För en person består sysselsättningen i att personen går till boendestödets lokal och hem igen. Den andra personen vill ha mer kontakt och mer aktiviteter. En person är nöjd med sin sysselsättning. Uppföljning har genomförts eller planerats för åtta personer. För tre har uppföljning inte genomförts. Vid intervjuerna framgår det att en person inte känner till uppföljningen och för en person att uppföljning har skett.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar 11 personer. Behovet av sysselsättning är uppmärksammat för samtliga personer. Det finns dock inte alltid dokumenterat i akten. Det finns planering med mål för nio personer. En av dessa personer känner inte till planeringen vilket medför att bedömningen förändras. Det finns därmed en godkänd planering med mål för åtta personer. Planering och mål av sysselsättning ska dokumenteras och delges berörda personer för att tydliggöra det som verksamheten och personen i samråd beslutat om. Den sysselsättning som erbjuds är dock inte alltid tillräcklig eller individuellt anpassad för alla personer. Flera personer önskar sysselsättning eller aktiviteter för att bryta isolering och få tillgång få mer daglig sysselsättning och att få behålla stödet även fortsättningsvis. Fem personer har sysselsättningen utifrån behov. Av dessa har två personer inte tillräcklig eller anpassad sysselsättning. Det handlar om att behoven inte tillgodoses vare sig med avseende på omfattning eller innehåll i den verksamhet där de har sin sysselsättning idag. Bedömningen är att endast tre personer har en tillräcklig och individuellt anpassad sysselsättning.

Insatserna har följts upp för åtta personer men en av dessa personer har lämnat uppgifter om att uppföljning inte skett. Bedömningen blir att uppföljningen är godkänd för sju personer. Det kan konstateras att inte heller avseende sysselsättningen har verksamheten fångat upp de skillnader i behov och tillgänglig insats som finns. Syftet och själva tanken med uppföljningen har därför gått förlorad då ingen förändring till det bättre har kommit till stånd.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 11 personer på att uppmärksamma enskilda personers behov av sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 8 personer och uppfyller inte ställda krav för 3 personer på planering av insatser kring sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 3 personer och uppfyller inte ställda krav för 5 personer på tillräckliga och individuellt anpassade insatser för sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 7 personer och uppfyller inte ställda krav för 4 personer på uppföljning av genomförda insatser och personens sysselsättningssituation för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

10.4 Stödprocessen - behovet av samordnade insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov bedömda utifrån en helhetssyn på sin situation, där möjligheter och sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. Behövliga insatser skall planeras och samordnas i en individuell planering som motsvarar den enskildes behov av socialtjänstens insatser. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas. (SOSFS 1998:8 (S), 10 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde ha en individuell plan där insatserna från socialtjänsten samordnas i sin helhet
- uppföljningen av genomförda insatser ske på ett samordnat sätt.

Länsstyrelsens iakttagelser

Samtliga personer har kontakter med både landstingets psykiatriska öppenvård och kommunens olika verksamheter. Utöver detta finns personer som har kontakter med försäkringskassa samt ett fåtal som har kontakt med arbetsförmedlingen. Nästan alla personer har även ett socialt kontaktnät som i princip endast består av nära släktingar som föräldrar och syskon samt för två personer vuxna barn.

Inom kommunen handlar det om kontakter med handläggare inom individ- och familjeomsorgen och handikappomsorgen samt personal i de olika verksamheterna. Det finns samordning av stöd för 12 personer kring boende och sysselsättning. Samarbete med anhöriga finns för flera personer det handlar i först hand om planering av boendestöd och sysselsättning.

Inom landstinget är det i första hand kontakter med läkare och annan personal pga. läkemedelsbehandling men även samtalskontakt. Det finns en aktuell samarbetskontakt med psykiatrin för flera personer där i första hand kommunens personal och annan personal inom psykiatrin samarbetar. Samarbete med psykiatrin har även funnits för tre personer som under det senaste året har skrivits ut eller fått permission från psykiatrisk heldygnsvård. Det finns samordning av stöd för nio personer kring sociala och hälsomässiga behov. Vid intervjuer framgår att en person inte anser sig ha någon samordning av stödet kring sociala och hälsomässiga behov och för två personer är det inte aktuellt.

Det finns synpunkter på den samordning och samverkan som finns. En person uttrycker att människor med psykiska problem oftast är splittrade och att det då är myndigheterna som ska medverka till att man blir mindre splittrad, inte mer. En annan person säger ”när man mår dåligt och vänder sig till kommunen hänvisar de till landstinget och tvärtom”.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar 12 personer. Det finns en tydlig inriktning mot samarbete inom de olika verksamheterna runt de enskilda personerna. Kommunen känner till de olika kontakterna som finns och strävar efter att samarbeta med olika aktörer såväl myndigheter som organisationer och anhöriga. Samordningen av stöd avser samtliga personer inom området stöd för boende och sysselsättning. Av detta kan man dra slutsatsen att det stöd som ges till personerna i de olika verksamheterna även innefattar kontakter utåt med andra aktörer vilket är en viktig förutsättning för ett helhetsperspektiv. En annan slutsats som kan dras är att samordningen mellan kommunens olika verksamheter är väl utvecklad och att verksamheterna i detta avseende flexibla eller i vart fall väl införstådda med sin uppgift.

Samarbete och samordning mellan kommun och landsting verkar inte alltid fungerar lika tillfredställande. Det framgår att de svårigheter som finns i första hand handlar om att det finns en uppdelning mellan missbruk och psykiatri som inte alltid tar hänsyn till den person som berörs och att man hänvisar till varandra i stället för att ta ansvar samt att planeringen inte alltid upplevs som adekvat. Det finns dock även här en tydlig inriktning mot samarbete. Bedömningen är att det finns ett behov av samordnat stöd kring sociala och hälsomässiga behov för 10 personer och att det faktiskt förekommer en sådan samordning och samverkan för nio personer.

Stödet som personer med psykiska funktionshinder behöver tillhandahålls ofta av olika aktörer, företrädesvis kommunen och landstinget. Inom dessa myndigheter kan det handla om att flera enheter har kontakter med personen utifrån skilda frågeställningar. För att samverkan ska fungera är en av förutsättningarna att den enskildes behov av stöd är uppmärksammade och tillgodosedda i sin helhet.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 12 personer på en orientering mot samordning av socialtjänstens stöd kring den enskilde personens boende- och sysselsättningssituation för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs för 9 personer och uppfyller inte ställda krav för 1 person på en orientering mot samordning av den enskilde personens sociala och hälsomässiga behov för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

10.4.En förtroendefull kontakt

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har behov av att ha tillgång till en förtroendefull kontakt som är kontinuerlig över tid och bör därför erbjudas en sådan. (3 kap 6 § SoL, 9 § p. 4 LSS, Prop. 1993/94:218)

För att uppfylla ställda krav skall:

- den enskilde ha möjlighet att få ett personligt ombud, personlig assistent, kontaktperson eller någon annan form av stödperson. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att det finns en person som han kan vända sig till med förtroende

Länsstyrelsens iakttagelser

Nästan alla personer har ett socialt kontaktnät som i princip endast består av nära släktingar som föräldrar, syskon och barn. Utöver dessa kontakter har flertalet många olika slag av myndighetskontakter med bland annat kommunen, landstinget, arbetsförmedlingen och försäkringskassan. I Köpings kommun finns även sedan oktober 2002 tillgång till personligt ombud för personer med psykiska funktionshinder.

Två personer uppger att de har en nära och bra kontakt med sina handläggare och en person har en stödkontakt. Utöver kontakterna med handläggare har i princip alla kontakter med personal inom de kommunala verksamheterna. De har kontaktpersoner i boendestödsgruppen och i rehabiliteringsverksamheten Sting samt i den öppna verksamheten på Karlbergsgården. Endast en person har insatsen kontaktperson. Två personer har god man respektive förvaltare som de träffar regelbundet och sex personer har samtalskontakt inom psykiatrin. Av dessa uttrycker sex personer att de har tillgång till en person med vilken de har en förtroendefull kontakt.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar sju personer. För övriga personer är bedömning av en förtroendefull kontakt inte aktuell. Det framgår av intervjuerna att sex personer har en eller flera kontakter inom kommunen som de anser vara en tillgång för dem. Det är gode män, handläggare och kontaktpersoner i de olika verksamheterna som står för den förtroendefulla och regelbundna kontakten. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta det faktum att två handläggare, en inom individ- och familjeomsorgen och en inom handikappomsorgen, ger ett så gott stöd och ett så gott bemötande att detta särskilt lyfts fram av de enskilda personerna. Det bör i detta sammanhang påpekas att insatsen kontaktperson kan vara ett utmärkt personligt stöd som kan tillhandahålla den extra tid och den sociala kontakt som personer med psykiska funktionshinder ofta efterfrågar. Antalet personer med beviljad insats i form av kontaktperson är litet. I de fall där en kontaktperson kan bli aktuellt kan insatsen förutom det personliga stödet även bidra till en kvalitativ höjning av stödet ur ett helhetsperspektiv.

- Köpings kommun uppfyller ställda krav för 6 personer och uppfyller inte de krav som ställs för 1 person på möjligheten att få en kontinuerlig och stödjande kontakt för personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

10.6 Sammanfattande bedömning

Behovet av stöd avseende boende och sysselsättning är uppmärksammat för samtliga personer. Det finns dock inte alltid dokumenterat i akten. Delvis kan det bero på att sysselsättning inte är biståndsbedömt utan erbjuds i öppna former. Det finns dock anledning för kommunen att se över hur verksamheterna tillgodoser behoven av sysselsättning hos gruppen personer med psykiska funktionshinder. En av förutsättningarna för att må bra och fungera i det egna boendet är ofta tillgången till en adekvat daglig verksamhet med tillgång till sysselsättning. Planering och mål för sysselsättningen bör dokumenteras och delges berörda personer även om insatsen inte är biståndsbedömd. Skälet är att en skriftlig dokumentation tydliggör det som verksamheten och personen i samråd beslutat om. Denna dokumentation kan även efter givet samtycke användas för att fånga upp de behov som inte tillgodoses i befintlig verksamhet. Det stöd som erbjuds är inte alltid tillräcklig eller individuellt anpassad för alla personer. Flera personer önskar sysselsättning eller aktiviteter för att bryta isolering och få tillgång till mer daglig sysselsättning. Det handlar om att behoven inte tillgodoses avseende omfattning eller innehåll i den verksamhet där de har sin sysselsättning idag.

Det som de enskilda personerna anser skulle ha kunnat göras annorlunda handlar dels om det praktiska utförandet men i ännu högre grad personalens kompetens och förståelse av funktionshinder och dess konsekvenser. De åsikter som framkommer om landstingets och kommunens stöd i boendet är om bemötande samt synpunkter på stödets innehåll och utformning. I denna del kan finnas en koppling till personalens kompetens och attityder men kanske i ännu högre grad till de organisatoriska förutsättningar som kan begränsa personalens möjligheter.

Kommunen känner till de olika kontakterna som finns och strävar efter att samarbeta med olika aktörer såväl myndigheter som organisationer och anhöriga. Samordningen av stöd avser samtliga personer inom området för boende och sysselsättning. Det stöd som ges till personerna i de olika verksamheterna innefattar även i hög grad kontakter utåt med andra aktörer vilket är en viktig förutsättning för ett helhetsperspektiv. Samordningen mellan kommunens olika verksamheter är väl utvecklad och att verksamheterna i detta avseende är flexibla eller i vart fall väl införstådda med sin uppgift att tillhandahålla ett adekvat stöd till de enskilda personerna. Samarbete och samordning mellan kommun och landsting verkar inte alltid fungera lika tillfredställande. Det framgår att de svårigheter som finns i första hand handlar om att det finns en uppdelning mellan missbruk och psykiatri, det finns dock även här en tydlig inriktning mot samarbete.

Det finns anledning att anta att en uppföljning behöver göras alternativt även en omprövning för flera personer för att behoven ska tillgodoses fullt ut. Det stöd som ges ska anpassas efter individens förutsättningar och behov. Det är alarmerande att detta inte framkommit vid de uppföljningar som handläggare och verksamheter har gjort. Själva syftet med uppföljningens är att eventuella förändringar i personens situation och behov ska följas upp och vid behov bedömas och omprövas. Det finns även anledning att se över såväl utformningen som omfattningen av stödet som ges. Det är inte självklart att de verksamheter som finns kan tillgodoses alla behov som denna grupp har både när det avser stöd i boendet i form av bostad med särskild service och sysselsättning. Det är viktigt att personer med psykiska funktionshinder får sina behov av stöd och hjälp uppmärksammas och fullt ut tillgodosedda. Kontaktperson kan vara ett utmärkt personligt stöd som kan tillhandahålla den extra tid och den sociala kontakt som personer med psykiska funktionshinder ofta efterfrågar. I de fall där en kontaktperson kan bli aktuell kan insatsen förutom det personliga stödet även bidra till en kvalitativ höjning av stödet.

DEL D

Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

11. Verksamhet för stöd i boendet

Länsstyrelsen har granskat en verksamhet för boendestöd i Köpings kommun. Verksamheten är ett boendestöd med tillhörande gemenskapslokal, Snäckan, en lägenhet i ett hyreshus.

11.1 Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

Boendestödet är en verksamhet som tillhandahåller stöd till personer med psykiska funktionshinder som bor i egen bostad, lägenhet eller lägenhet med andrahandskontrakt. Verksamheten erbjuder socialt stöd och motiverande insatser till att sköta ett eget boende men kan även innefatta personlig omvårdnad och praktiska göromål. Verksamheten har bemanning dygnet runt och stödet ges efter beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen. Personalen i verksamheten utgår från en gemensam lägenhet som är öppen dagligen med möjlighet till måltider, gemensamma aktiviteter och social gemenskap. Vid tillfället för tillsynen har totalt 34 personer bosatta i kommunens olika områden tillgång till boendestöd. Av dessa var 15 personer bosatta i det hyreshus där verksamheten är belägen.

Målgrupp/antal boenden

I målgruppen ingår personer som har bedömts medicinskt färdigbehandlade och personer med långvariga psykiska funktionshinder men även personer med utvecklingsstörning och personer med dubbel diagnos i form av psykiska funktionshinder och missbruk. Det är stor spridning på personernas funktionsnivå. Flera personer är äldre av dessa har några en begynnande demens. Åldern på personerna som får boendestöd är mellan 32-72 år med en medelålder på 55 år.

Personal

Personalgruppen består av totalt 17 personer varav fem är undersköterskor och 12 mentalskötare. All personal som arbetar i verksamheten har erfarenhet av målgruppen. Fem personer har arbetat mer än 3 år och 12 personer har arbetat mellan 1–3 år i personalgruppen som ger boendestöd. Omsättningen på personal är förhållandevis låg. Personalen har kontinuerlig handledning var tredje vecka, vid särskilda behov tar man in extern handledning. Fortbildning genomförs idag i form av studiecirkel av arbetsledare. Vägledning av chef eller arbetsledare finns att tillgå kontinuerligt. Personalen använder sig även av varandra för stöd och vägledning. Verksamheten har personalmöten en gång per vecka.

Vad erbjuder verksamheten?

I boendestödet kan ingå personlig omvårdnad, praktisk hjälp, träning av förmågor, socialt stöd, fritidsaktiviteter, samordning och viss sysselsättning utifrån individuella behov. Det sociala stödet samt det motiverande och rehabiliterande arbetet får ibland stå tillbaka för det mer praktiska arbetet.

11.2 Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Boendet skall vara så beläget att de boende kan delta i samhällets gemenskap och leva som andra samt utformas så att en institutionsliknande miljö kan undvikas. (5 kap. 7 § SoL, 7 kap. 1 § punkt 2 och 3 SoL, 9 § punkt 9 LSS, SOSFS 2002:9 (S), Länsstyrelsens riktlinjer för enskild verksamhet enligt SoL och LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer och allmän service som post, bank och affärer.
- verksamhetens i särskilda boendeformer skall vara fullvärdig med eget rum, toalett, dusch och kökmöjligheter. För hem med viss annan heldygnsvård som korttidsboende, rehabiliterings eller avlastningsboende är eget rum med dusch och toalett önskvärt.
- verksamheten skall för att undvika institutionell miljö utformas så hemlikt som möjligt, inte vara samlokaliserad med annan liknande verksamhet och heller inte vara för stort.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

Den lägenhet som är utgångspunkt för boendestödet är centralt belägen i ett bostadsområde med hyreshus. Det finns en personallokal och en gemensamhetslokal. De allmänna kommunikationerna ligger i direkt anslutning till verksamheten. I bostadsområdet finns en livsmedelsaffär och till service som post och bank är det 20 minuters gångväg. Personallokalen är en lägenhet som består av tre rum och kök. Ett av rummen används av personalen som kontor. De övriga rummen är ett tv-rum, ett kombinerat allrum/matrum och ett kök med matplats. Utrymmena är färgglatt utformade med textilier och växter. Gemensamhetslokalen finns på bottenvåningen i huset där det även finns ett hobbyrum att tillgå.

Länsstyrelsen bedömning

Boendestöd är en insats som tillhandahåller stöd i eget boende, någon bedömning av boendemiljöns utformning och belägenhet kan därmed inte göras. Verksamhetens lokaler ligger nära allmänna kommunikationer och samhällsservice och främjar därmed möjligheterna till deltagandet i samhällslivet. Lokalerna är efter ombyggnation och utökning tillräckliga med tanke på att lokaliteter finns för såväl personal som för gemensamma aktiviteter. De utrymmen som finns tillgängliga är utformade så att miljön är hemlik.

- Verksamheten för boendestöd uppfyller de krav som ställs på hemliknande miljö
- Verksamheten för boendestöd uppfyller de krav som ställs på närhet till kommunikationer och allmän service

11.3 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om behovet av ett fungerande boende för personer med psykiska funktionshinder och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. (3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara de enskildas behov av ett fungerande boende
- verksamhetens insatser anpassas efter vars och ens behov och förutsättningar samt ha motiverande och rehabiliterande inslag
- de enskilda ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

Verksamheten använder sig av kontaktmannaskap. De personer som får boendestöd har tillgång till vardera en till tre kontaktmän. I boendestödet kan ingå personlig omvårdnad, praktisk hjälp, träning av sociala förmågor, träning av ADL, socialt stöd, viss sysselsättning, fritidsaktiviteter och samordning. Insatserna är i viss mån individuellt anpassade för att personerna ska fungera i sina basala funktioner. Det sociala stödet och det motiverande och rehabiliterande arbetet får ibland stå tillbaka för det mer praktiska arbetet. Verksamheten försöker dock i möjligaste mån att tillgodose de behov som finns.

Länsstyrelsens bedömning

Verksamheten erbjuder stöd dygnet runt i det egna hemmet, socialt stöd, dagliga aktiviteter och fritidssysselsättning. Det finns tillgång till en kontakt i personalgruppen men verksamheten kan inte alltid anpassa stödet så individuellt som vore önskvärt. En del av det stöd som verksamheten tillhandahåller, sysselsättning och fritidsaktiviteter i grupp, går utöver boendestöd. Boendestöd kan visserligen tillhandahållas vid olika tider på dygnet men det kan inte alltid ersätta insatsen bostad med särskilt service. När personer med omfattande funktionshinder har behov av stöd och hjälp större delen av dygnet bör kommunen erbjuda bostad med särskild service. För personer med ett stort behov av socialt stöd och struktur kan däremot en dagverksamhet med adekvat innehåll och strukturerad verksamhet vara ett komplement till boendestöd i det egna hemmet.

- Verksamheten med boendestöd uppfyller de krav som ställs på ett innehåll som ligger i linje med verksamhetens uppdrag.
- Verksamheten med boendestöd uppfyller de krav som ställs på tillgång till en kontinuerlig kontakt med någon i personalgruppen.
- Verksamheten med boendestöd uppfyller inte de krav som ställs på individanpassade insatser.

11.4 Individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell planering bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa. (11 kap. 5§ SoL, 7 och 10 §§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten planera sina insatser för enskilda och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda
- den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda så önskar.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

Det finns individuella mål i biståndsbesluten för de personer som får boendestöd. Planeringen av stödet som ges sker tillsammans med den enskilde personen. För vissa personer har man schemalagt stödet, något som kontaktmannen ansvarar för. Verksamheten har beslutat att alla som har tillgång till boendestöd skall ha en individuell plan upprättad senast i juni 2003. De uppföljningar som förekommer är när man träffar den enskilde personen i hemmet, att man har brukarmöten där man träffar den enskilde och genom att man skriver anteckningar. Ibland har man ett avtal t ex om deltagande i matlagning. Verksamheten arbetar inte systematiskt med att följa upp insatserna på individnivå.

Länsstyrelsen bedömning

Stödinsatserna tillhandahålls utifrån de enskildas förutsättningar och behov. Verksamheten arbetar för att stödet ska få en individuell utformning. Stöd ges kontinuerligt dygnet runt i de egna hemmen och i verksamhetens lokal. Det förekommer viss dokumentation i form av anteckningar och stödet planeras individuellt. Det förekommer däremot ingen aktiv uppföljningar i syfte att se om stödet är adekvat. Behov av insatser ska följas upp då behovet av stöd kan variera betydligt över tid.

- Verksamheten med boendestöd uppfyller de krav som ställs på en skriftlig målinriktad planering av stödet på individnivå.
- Verksamheten med boendestöd uppfyller inte de krav som ställs på uppföljning av planering på individnivå.

11.5 Sammanfattande bedömning

Verksamheten erbjuder stöd dygnet runt i det egna hemmet, socialt stöd, dagliga aktiviteter och fritidssysselsättning. En del av det stöd som verksamheten tillhandahåller, sysselsättning och fritidsaktiviteter i grupp, går utöver boendestöd. Boendestöd kan visserligen tillhandahållas vid olika tider på dygnet men det kan inte alltid ersätta insatsen bostad med särskilt service. När personer med omfattande funktionshinder har behov av stöd och hjälp större delen av dygnet bör kommunen erbjuda bostad med särskild service. För personer med ett stort behov

av socialt stöd och struktur kan däremot en dagverksamhet med adekvat innehåll och strukturerad verksamhet vara ett komplement till boendestöd i det egna hemmet.

Det framgår av personalens uppgifter att det finns tillräckligt med personal. Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete mot målgruppen. Personalomsättningen är relativt liten och personalens kompetens är god. Personalen får kompetensutveckling genom att de har tillgång till handledning och fortbildning.

Verksamhetens lokaler är utformade och belägna så att de främjar möjligheterna till deltagandet i samhällslivet. Lokalerna är efter ombyggnation och utökning tillräckliga för såväl personal som för gemensamma aktiviteter. Stödinsatserna tillhandahålls utifrån de enskildas förutsättningar och behov. Verksamheten arbetar för att stödet ska få en individuell utformning. Stöd ges kontinuerligt dygnet runt i de egna hemmen och i verksamhetens lokal. Det förekommer dokumentation i form av anteckningar och stödet planeras individuellt. Behov av insatser bör följas upp då behovet av stöd kan variera över tid.

12. Verksamheten för sysselsättning, Karlbergsgården

Länsstyrelsen har granskat en verksamhet för sysselsättning, Karlbergsgården, i Köpings kommun. Karlbergsgården ett allaktivitetshus i form av en dagverksamhet.

12.1 Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

Karlbergsgården är ett träffställe som erbjuder social samvaro och aktiviteter. Verksamheten är öppen alla vardagar mellan 08.30 – 16.00. Målet med verksamheten är att den ska erbjuda social gemenskap, meningsfull sysselsättning och arbetsrehabilitering. Det ska även vara ett träffställe och erbjuda fritidssysselsättning. Det krävs inget beslut om bistånd för deltagande i verksamheten. Information om verksamheten kan erhållas via socialtjänsten eller psykiatrin.

Målgrupp/antal deltagare

Målgruppen är personer med psykiska funktionshinder men i verksamheten finns även personer med dubbeldiagnos och utvecklingsstörning. Målgruppen begränsas till de personer som på eget initiativ eller med hjälp av stödpersoner från landstingets psykiatri eller socialtjänsten kommer till verksamheten och som själva önskar återkomma. Det finns ingen begränsning för antalet deltagare i verksamheten och de väljer själva hur länge de vill vara i verksamheten. Verksamheten besöks i genomsnitt av ca 20 personer per dag som kommer på eget initiativ.

Personal

Tre personer arbetar heltid i verksamheten. Personalgruppen består av en socionom, en arbetsterapeut och en mentalskötare. All personal har erfarenhet från arbete med målgruppen, de har en samlad erfarenhet på mellan 14-25 år. Det finns delvis olika uppfattningar i verksamheten om möjligheterna till vidareutbildning. Chefen uppger att det finns möjlighet till vidareutbildning vid behov medan personal säger att möjligheter till vidareutbildning inte är stora just nu

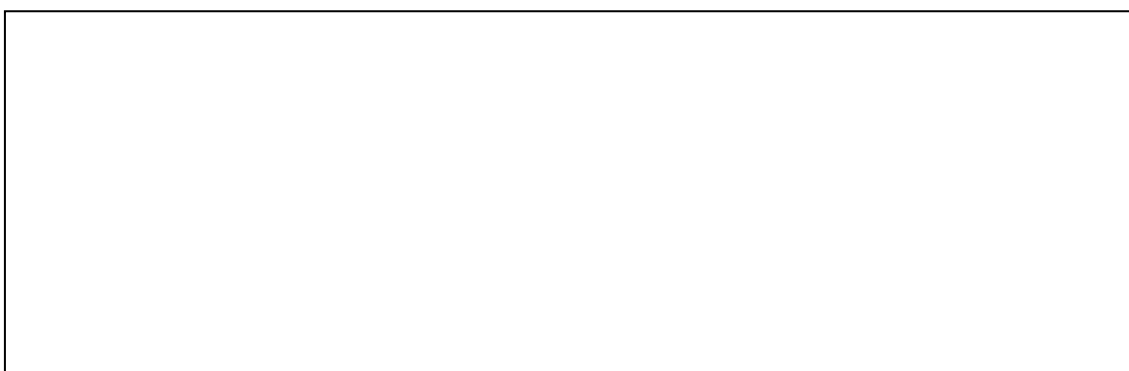
p g a utbildningsanslagen dragits in under hösten 2002. Personalen anser att de har behov av utbildning inom psykiatri. Handledning för personalen finns varannan vecka av psykolog med inriktning mot miljöterapi. Vägledning av chef finns att tillgå en gång per vecka och vägledning i det dagliga arbetet sker inom arbetsgruppen. Det finns tillräckligt med personal i verksamheten men ibland kan personalstyrkan vara för liten beroende på att antalet deltagare vari-

erar. Vissa dagar kan antalet vara så stort att personal har svårt hinna med. Verksamheten är även sårbar om personal blir sjuk.

Vad erbjuder verksamheten?

Verksamheten erbjuder en mångfald av aktiviteter på vardagarna såsom social samvaro, meningsfull sysselsättning och arbetsrehabilitering. Det förekommer även att verksamheten med viss regelbundenhet anordnar temakvällar och lägerverksamhet utöver den ordinarie verksamheten. Personal kan hjälpa till med att ordna fram platser för arbetsträning till enskilda personer. Arbetsplatserna som finns för de enskilda personerna finns både inom kommunen och på privata företag. Det finns inga upparbetade kontakter utan de platser som finns är framtagna via kännedom, önskemål från deltagaren eller att man ringer runt.

12.2 Miljö

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

Karlbergsgården ligger centralt i Köping och beläget 150 m från bussanslutningar och 300 m från tågstationen. Verksamheten finns i ett hus som består av två våningar om vardera 200 kvadratmeter. Lokalerna är handikappanpassade och det finns hiss. Det finns flera rum i verksamheten, två rum finns att tillgå vid önskan om avskildhet. På nedre plan finns ett kök för matlagning, matsal/cafeteria, kontor och ett bageri. På övre plan finns en tidningsredaktion, ett rum för snickeri, för vävning, en tvättstuga, ett rum för motion och ombyte med toalett och dusch samt flera andra rum att utnyttja efter behov.

Länsstyrelsens bedömning

Verksamheten ligger i nära anslutning till allmänna kommunikationer och service. Det finns tillgång till utrustning av olika slag för de aktiviteter och den sysselsättning som finns i verksamheten. Miljön är utformad på sådant sätt att det kan tillgodose olika behov hos deltagare såsom social samvaro, sysselsättning, arbete, vila, enskilda samtal osv.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på nödvändig utrustning samt på en miljö som är anpassad till den verksamhet som bedrivs.
- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på närhet till kommunikationer och allmän service.

12.3 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om behovet av meningsfull sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning
- verksamhetens insatser anpassas efter vars och ens behov och förutsättningar
- verksamheten ha en motiverande och rehabiliterande inriktning som bland annat kan exemplifieras av tillgång till arbets- och träningsplatser
- deltagarna i verksamheten ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

Verksamheten bygger på ett demokratiskt arbetssätt. Deltagarna styr inriktningen på de aktiviteter som finns både arbetsuppgifter, studier och utflykter. Verksamheten kan erbjuda arbetsuppgifter i huset, studiecirkel, resor, temakvällar, motion, social samvaro med spel och idrott eller aktiviteter utifrån egna intressen. I verksamheten gör man i ordning babypaket till Röda korset, har ett bageri som säljer bröd till företag samt driver en cafeteria.

Det finns inget system med kontaktperson/kontaktman i verksamheten. Verksamheten har ett brukarråd som tycker till om hur verksamheten ska fungera. Deltagarna får i de flesta fall tillräckligt omfattande insatser. Utifrån verksamhetens kapacitet är den verksamhet de har idag realistisk.

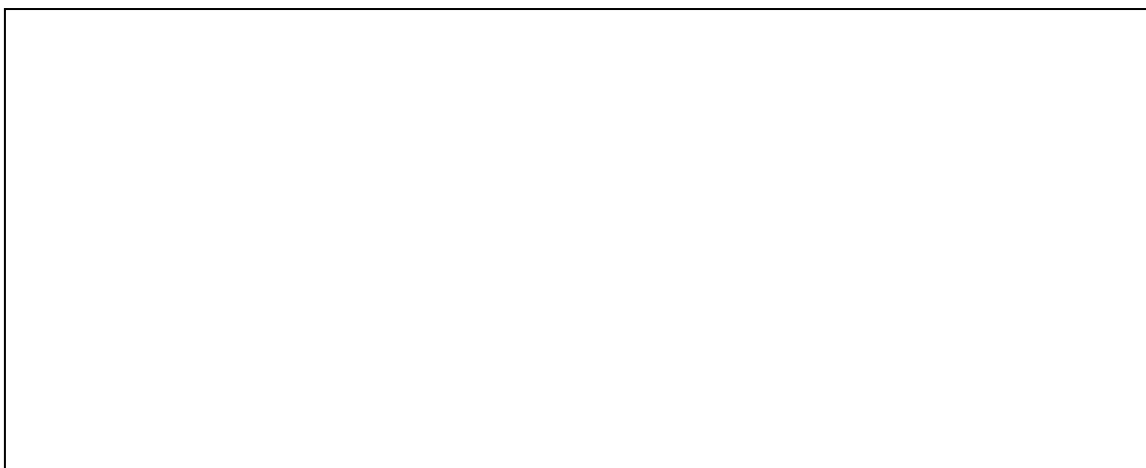
Länsstyrelsens bedömning

Verksamheten har en stor variation i sysselsättning och aktiviteter och erbjuder även möjligheter till arbetsrehabilitering. Stödet som ges kan även till viss del anpassas till individuella behov.

Verksamheten är idag utformad så att den endast är tillgänglig för vissa personer med psykiska funktionshinder, personer med initiativförmåga. Länsstyrelsen bedömning är att verksamheten idag tillgodoser dessa personers behov. En grupp personer med grava psykiska funktionshinder har dock behov som inte kan tillgodoses inom Karlbergsgårdens verksamhet.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på ett innehåll som är motiverande och rehabiliterande i linje med verksamhetens uppdrag.
- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på individanpassade insatser.
- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller inte de krav som ställs på tillgång till en kontinuerlig kontakt med någon i personalgruppen.

12.4 Individuell planering

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning omfattar inkomna handlingar samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

I verksamheten har man inte några särskilda bedömningsinstrument för att ta reda på deltagarnas individuella behov. En verksamhetsplan har utarbetats som ska förankras hos deltagarna i verksamheten. I denna ingår förslag om att erbjuda varje deltagare individuell planering med mål och uppföljning av den enskildes deltagande i verksamheten. Verksamheten för statistik över antalet deltagande besökare. Deltagare som slutar i verksamheten kan göra det enbart genom att inte komma eller att göra uppehåll och sedan komma tillbaka. I personalgruppen följer man dagligen upp hur verksamheten har fungerat.

Det finns i verksamheten även planeringar för enskilda personer från andra myndigheter där verksamheten finns med som en del t ex vid rättspsykiatrisk vård (LRV). Andra berörda myndigheter kan vara arbetsmarknadsinstitutet, psykiatrin eller försäkringskassan. Vid uppföljningar av planeringen deltar personal och i de flesta fall även den person planen avser. Någon uppföljning genomförs inte, i något enstaka fall kan verksamheten försöka att få kontakt om det ingår i den planering som annan myndighet har gjort.

Länsstyrelsens bedömning

Några krav på dokumentation ställs inte i denna verksamhet då det inte krävs något biståndsbeslut för deltagande. Det bör däremot i all verksamhet finnas viss grunddokumentation som rör verksamheten som sådan. Det erbjuds en individuell planering och uppföljning av i verksamheten. Det finns vidare en planering för vissa personer där verksamheten och den enskilde personen samverkar med andra aktörer.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på en skriftlig målinriktad planering och uppföljning av insatsen som i förekommande fall samordnas med andra aktörer.

12.5 Sammanfattande bedömning

De personer som kan delta i verksamheten är personer med initiativförmåga. Det görs inga bedömningar av personernas behov vare sig i form av beslut om bistånd eller i verksamheten. Det framgår av personalens uppgifter att det ibland kan inträffa att det inte finns tillräckligt med personal i verksamheten.

Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen. Det finns en bra variation av yrkesutbildning i arbetsgruppen. Personalomsättningen är liten och personalens kompetens är god. Personal har även tillgång till handledning och vägledning av chef. Verksamheten ligger i nära anslutning till allmänna kommunikationer och service. Det finns tillgång till utrustning av olika slag av sysselsättning i verksamheten. Miljön är utformad på sådant sätt att det kan tillgodose olika behov hos deltagare såsom social samvaro, sysselsättning, arbete, vila, enskilda samtal osv.

Verksamheten har en stor variation i sysselsättning och aktiviteter och erbjuder även möjligheter till arbetsrehabilitering. Stödet som ges kan till viss del anpassas till individuella behov. Verksamheten är idag utformad så att den endast är tillgänglig för vissa personer med psykiska funktionshinder. Länsstyrelsen bedömning utifrån förevarande underlag är att verksamheten idag tillgodoser dessa personers behov. Personer med grava psykiska funktionshinder har dock behov som inte kan tillgodoses inom Karlbergsgårdens verksamhet.

Några krav på dokumentation ställs inte i denna verksamhet då det inte krävs något biståndsbeslut för deltagande. Det bör däremot i all verksamhet finnas viss grunddokumentation som rör verksamheten som sådan. Det är en förutsättning för att kunna utvärdera och följa upp verksamheten. Det finns möjlighet till en individuell planering i verksamheten för det stöd och de insatser som ges till enskilda personer som även följs upp. Det finns även en planering där verksamheten tillsammans med den enskilde personen deltar i samverkan med andra aktörer.

DEL E – Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

13. Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande

13.1 Information till brukar- och anhörigorganisationer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör särskilt informera berörda brukar- och anhörigorganisationer om kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.
(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla ställda krav skall:

- Kommunen ha genomfört antingen muntliga eller skriftliga informationsinsatser under det senaste året

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät och intervjuer med sju personer

Kommunen har under år 2001 riktat muntlig information direkt till brukar- och anhörigorganisationer. Kommunen har däremot inte genomfört informationsinsatser som speciellt riktats till personer med psykiska funktionshinder.

Flera personer har inte fått veta vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns och de är dåligt informerade om sina rättigheter. De vet exempelvis inte att de kan söka stöd och hjälp och att ansökan då ska utredas och bedömas oavsett om aktuell insats finns i befintlig verksamhet.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har informerat brukar- och anhörigorganisationer under det senaste året. Informationen har dock inte nått avsedd målgrupp då flera personer som ingår i målgruppen inte har kunskap om sina rättigheter. Kommunen bör se över formerna för hur informationen förs ut.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på information om kommunens verksamhet till berörda brukar- och anhörigorganisationer

13.2 Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av kommunens verksamheter för personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ledningen för socialtjänsten skall samverka med den organiserade brukar- och anhörigrörelsens företrädare. I sin planering och uppföljning av verksamheter som berör personer med psykiska funktionshinder skall ledningen inhämta synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna.
(5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- Kommunen ha frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på minst tre aktuella verksamhetsområden under det senaste året

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät. Kommunen har under de senaste 12 månaderna inhämtat synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer om planering eller uppföljning av verksamheter för personer med psykiska funktionshinder. Synpunkter har även inhämtats från Schizofreniförbundet om planering av verksamhet för sysselsättning. Synpunkter har vidare inhämtats från såväl Schizofreniförbundet och RSMH vid kommunernas gemensamma planering av verksamhet med personliga ombud.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har inhämtat synpunkter från aktuella brukar- och anhörigorganisationer inom tre områden, planering av verksamhet, planering av verksamhet för sysselsättning och vid utformandet av den länsövergripande verksamheten med personligt ombud.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer

13.3 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsens bedömning är att Köpings kommun uppfyller ställda krav på information om kommunens verksamhet samt inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer. Länsstyrelsen vill dock påtala vikten av att kommunen även genomför informationsinsatser mot de personer som insatserna avser nämligen personer med psykiska funktionshinder. Att känna till är en förutsättning för att kunna efterfråga och söka samhällets stöd och hjälp i olika former. För detta krävs lättillgänglig information och att personal i verksamheterna kan förmedla nödvändiga kontakter och att handläggare kan informera om vilka möjligheter som finns att söka stöd och hjälp enligt gällande lagstiftning.

Det är viktigt att kommunen även på en övergripande ledningsnivå har kontakter med brukar- och anhörigorganisationer. Det gäller i första hand inhämtandet av synpunkter från dessa organisationer vid planering och uppföljning av verksamheter för personer med psykiska funktionshinder men även information.

Det finns i kommunen utarbetade skriftliga mål, riktlinjer för myndighetsutövning och en utvärdering och beskrivning av den fortsatta organisationen för den kommunala psykiatrin.

Med tanke på de krav som finns i lagen om samverkan med brukar- och anhörigorganisationer hade det kunnat vara lämpligt att även inhämta dessa organisationers synpunkter på dessa dokument. Länsstyrelsen ser dock mycket positivt på att kommunen genomför riktade informationsinsatser samt att kommunen inhämtat synpunkter för de verksamheterna som planerats. Det har betydelse både för hur kommunen får kontakt med de personer som har behov av socialtjänstens insatser och för en uppbyggnad av verksamheter som anpassas till målgruppens behov.

14. Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

14.1 Möjlighet till brukarinflytande i granskade verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Den enskildes egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheter för boende och sysselsättning bör finna former för inflytande för de boende respektive deltagarna i verksamheten.

(SOU 1992:73 sid. 20, 1 kap. 1 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheter för boende eller sysselsättning ha någon form av brukarråd eller ha utvecklat någon form för att systematiskt inhämta de boendes eller deltagarnas synpunkter på verksamheten
- de boendes eller deltagarnas synpunkter ha beaktats och påverkat verksamhetens innehåll och utformning i något eller några angivna exempel.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun, intervjuer med sju personer samt tillsynsbesök i verksamheter för boendestöd och på Karlbergsgården.

Boendestödet följer inte systematiskt upp hur de enskilda personerna ser på verksamheten. De enskilda kan däremot framföra sina synpunkter muntligen till den personal som finns i verksamheten. Verksamheten har även regelbundna brukarmöten där det går att framföra synpunkter. De enskilda personerna som får boendestöd kan till viss del påverka vilka aktiviteter som planeras in för verksamheten.

I verksamheten på Karlbergsgården sker systematiskt uppföljning av deltagarnas syn på verksamheten genom allmänna möten, husmöten, träffar med anhörigföreningar, enkäter och en förslagslåda. Husmötet hålls en gång per månad och då fattas beslut om vilka arbetsuppgifter och aktiviteter verksamheten ska ägna sig åt. Verksamheten påverkas hela tiden av de deltagare som finns i verksamheten.

Flera personer uttrycker vid intervjuerna att det inte alltid finns tillräckligt med personal i verksamheterna vilket påverkar möjligheterna att få det stöd som beviljats så som planerat. "Vi vet bättre än personal hur läget är".

Länsstyrelsens bedömning

Boendestödet har regelbundna brukarmöten där personerna i verksamheten kan framföra sina synpunkter och dessa beaktas i varierande grad beroende på förslaget och möjligheterna att tillgodose önskemålen.

Karlbergsgården har en systematisk uppföljning och olika mötesformer där personerna i verksamheten och i förekommande fall även företrädare och intresseorganisationer kan framföra synpunkter. Dessa beaktas sedan med hänsyn tagen till verksamhet och övriga deltagare.

Det bör noteras att det av intervjuerna framgår att stödet inte alltid kan ges så som planerat. Det kan finnas olika skäl till detta, vad som är orsaken framgår inte av intervjuerna. Då orsaken kan vara av sådan art att kommunen inte kan påverka dessa förändras inte bedömningen.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på möjlighet för deltagande personer att påverka verksamheten i boendestödet.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på möjlighet för deltagande personer att påverka verksamheten på Karlbergsgården för sysselsättning.

14.2 Sammanfattande bedömning

Boendestödet utformas utifrån de enskilda personernas behov och kan erbjudas under större delen av dygnet. Boendestödet inhämtar systematiskt de enskildas synpunkter på verksamheten och det finns möjligheter för enskilda att påverka verksamhetens innehåll och även i viss mån dess utformning. Verksamheten på Karlbergsgården är utformad efter behov och önskemål hos de personer som finns i verksamheten. Verksamheten inhämtar systematiskt deltagarnas synpunkter på innehåll och utformning av verksamheten. Deras synpunkter och önskemål beaktas då verksamheten grundidé är en verksamhet baserad på demokrati och utgångspunkten ett medborgarperspektiv. Detta synsätt kräver flexibla verksamheter med kompetent personal då den grupp personer som deltar i verksamheten kan variera över tid och därmed även verksamhetens utformning och innehåll.

15. Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet

15.1 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i stödprocessen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen och uppföljningen av dessa. Den enskilde skall också vara delaktig i det samarbete som sker mellan olika vård-, stöd-, och rehabiliteringskontakter.

(1 kap.1 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han/hon varit delaktig
- den enskilde ha varit delaktig helt eller delvis i det samarbete som förekommer samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han/hon känner till eller varit delaktig i detta samarbete.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar akter och enkäter för 15 personer samt intervjuer med sju personer. För tre personer är bedömning inte aktuell.

Fem personer är delaktiga i planering och uppföljning av det stöd och eller insatser de har. Det finns däremot inte en underskriven skriftlig planering för någon av personerna. En person har en regelbunden uppföljning av stödet och anser att kontakten med handläggaren fungerar bra. Övriga sju personer har inte varit delaktiga i planering och uppföljning av det stöd som finns. Av intervjuer framgår att 1 person inte upplever sig vara delaktig i planering och uppföljning. Personen önskar få styra mer när personal ska komma och på så sätt få mer inflytande över stödet. Personen säger ” Jag har framfört det men inte fått något bestämt svar”

Det finns 10 personer som är delaktiga i det samarbete som förekommer. Det samarbete som avses är samarbetskontakter som förekommer vid boende och sysselsättning. Av dessa är tre personer delaktiga till stor del och sju personer till viss del. Det finns två personer som inte är delaktiga i det samarbete som förekommit. Av intervjuer framgår att två personer upplever att de inte varit delaktiga i samarbetet. En person har påtalat att kommunen och landstinget inte kan dela upp personer i två delar. En annan person kan vara mer delaktig i planeringen förutsatt att planeringen sker på fm. då personen mår någorlunda bra och att planeringen finns i skriftlig form.

Flera personer uttrycker att möjligheterna till delaktighet och självbestämmande är begränsade. Det handlar om bristande information trots långvariga kontakter med handläggare och verksamhet, om att handläggare inte finns tillgänglig för kontakt, att inte se helheten samt bristande samordning och planering. Av de intervjuade personerna anser fem att de inte har fått information om tillgängliga insatser. Av dessa vet fyra personer inte vilka insatser som finns att söka och en person har fått olika information av olika handläggare som arbetar med samma sak.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar 12 personer. Flera personer anser sig inte ha fått veta vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns. En grundläggande förutsättning för delaktighet och självbestämmande är att veta vad man rent faktiskt kan ställa för krav i olika avseenden.

I den planering och uppföljning som förekommer är sju personer delaktiga. En av dem upplever inte att hon får gehör för sina synpunkter och känner sig inte delaktig vilket medför att bedömningen förändras. Det är 6 personer som varit delaktiga och fått vara med och bestämma om sin egen situation. Det är viktigt att personer med psykiska funktionshinder känner att de blir lyssnade på. Det är inte alltid möjligt att tillhandahålla det stöd som enskilda personer efterfrågar på det sätt som är önskvärt i alla delar. Det kan t.ex. inträffa att det inte finns tillräckligt med personal i verksamheten vilket påverkar möjligheterna till att stöd ges så som planerat. Det som är viktigt är dock att bli lyssnad på när beslut fattas om hur stödet ska utformas och när det ges. Det är en förutsättning för att kunna bestämma över sitt eget liv. För att detta ska vara möjligt ska den person som berörs vara delaktig i såväl handläggning som i planering av utförandet av de bistånd eller de insatser som beslutet avser.

Den enskilde personen ska vara delaktig i den planering och uppföljning som finns samt ha inflytande över stödet och insatsernas utformning och innehåll. Samverkan och samarbete med andra aktörer ska medföra samsyn och samordning av insatser. Även i detta ska den enskilde personen vara delaktig. Insatserna eller stödet som ges ska ges på det sätt och på de tider som man kommit överens om tillsammans vid planeringen. Det är 10 personer som är delaktiga i det samarbete som förekommer. Av dessa anser två personer att de av olika skäl inte har tillräckligt inflytande och delaktighet. Bedömningen förändras därmed och det är åtta personer som är godkända med avseende på självbestämmande och delaktighet i samarbetet med andra aktörer.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på individens delaktighet i planeringen av stödprocessen för 6 personer och uppfyller inte ställda krav för 6 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på individens delaktighet i samarbetet med andra aktörer för 8 personer och uppfyller inte ställda krav på 4 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med.

15.2 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall som alla andra kunna påverka det boende eller den sysselsättning han/hon önskar samt det stöd han eller hon behöver för ett fungerande boende och en meningsfull sysselsättning. (1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde som bor i bostad med särskild service ha möjlighet till självbestämmande och en hög grad av integritet i sitt boende
- den enskilde vara delaktig i planering och uppföljning av de insatser som genomförs inom ramen för verksamheten
- den enskilde vara delaktig i det samarbete som sker mellan verksamheten och andra vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar samt besök i verksamheterna boendestödet och Snäckan samt Karlbergsgården. De personer som får boendestöd har egna lägenheter med första eller andrahandskontrakt som både ligger i anslutning till verksamhetens lokaler men även i andra områden inom kommunen. Det finns en individuell planering av insatser för den enskilde. I de fall insatserna följs upp görs det av kontaktman tillsammans med den enskilde. De enskilda är delaktiga i det samarbete som förekommer med andra myndigheter och lämnar samtycke om de inte själva vill medverka.

I verksamheten på Karlbergsgården kan deltagarna själva välja aktiviteter och sysselsättning/arbete. Deltagaren väljer även själv hur många timmar per dag som han vill delta i verksamheten. Verksamheten är brukarstyrd enligt psykiatrireformens intentioner. Verksamheten erbjuder studiecirkel och fritidsaktiviteter utifrån deltagarnas önskemål. Personerna som deltar i verksamheten erbjuds individuell planering med uppföljning. I de fall det finns en planering från en annan myndighet deltar den enskilde i samarbete och uppföljning.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömning av integritet i bostad med särskild service är inte aktuell för de verksamheter som granskats. Bedömningen avser möjligheterna till självbestämmande och delaktighet i planering, utformning och uppföljning av det stöd som ges samt vid samverkan med andra aktörer.

De enskilda personer som får boendestöd kan påverka stödets innehåll och utformning. De är delaktiga i den uppföljning av stödet som kan förekomma och i samarbetet med andra myndigheter. I verksamheten på Karlbergsgården har deltagarna möjligheter att påverka verksamhetens innehåll och utformning i tid. De är delaktiga i den planering som finns och i genomförandet av insatser. De är vidare delaktiga i samarbetet och i samverkan med andra myndigheter som berör dem själva.

- Boendestödet uppfyller de krav som ställs på personernas deltagande och möjlighet att påverka utformning, planering och uppföljning av stödet inom verksamhetens ram.
- Boendestödet uppfyller de krav som ställs på personernas delaktighet i de samarbetskontakter som förekommer.

- Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på personernas deltagande och möjlighet att påverka utformning, planering och uppföljning av sysselsättning inom verksamhetens ram
- Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på personernas delaktighet i de samarbetskontakter som förekommer.

15.3 Sammanfattande bedömning

En förutsättning för självbestämmande och delaktighet är att få tillgång till information. Flera personer har inte fått veta vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns. De är dåligt informerade om sina rättigheter d v s att man kan söka en insats och att ansökan då ska utredas och bedömas oavsett om aktuell insats finns i befintlig verksamhet. Den enskilde personen ska vara delaktig i den planering och uppföljning som bör finnas samt ha inflytande över stödet och insatsernas utformning och innehåll.

De enskilda personer som får boendestöd kan påverka stödets innehåll och utformning. De är delaktiga i den uppföljning av stödet som kan förekomma och i samarbetet med andra myndigheter. I verksamheten på Karlbergsgården har deltagarna möjligheter att påverka verksamhetens innehåll och utformning i tid. De är delaktiga i den planering som finns och i genomförandet av insatser. De är vidare delaktiga i samarbetet och i samverkan med andra myndigheter som berör dem själva.

Samverkan och samarbete med andra aktörer ska medföra samsyn och samordning av insatser. Insatserna eller stödet som ges ska ges på det sätt och på de tider som man kommit överens om tillsammans vid planeringen. En uppföljning av stödet bör göras regelbundet för att se till att de insatser som personen får tillgång till är adekvata.

16. Bemötande

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall bemötas med respekt för sin integritet och sin syn på sin situation. (1 kap 1§, 3 kap 5 §, 5, 6 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- det framgå av den enskildes egna utsagor att han huvudsakligen upplever sig trodd och väl bemött i sina kontakter med socialtjänsten.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar intervjuer med sju personer.

Flera personer anser att de på olika sätt har fått ett dåligt bemötande i sina kontakter med socialtjänsten. Det gäller i mötet med handläggare men även övrig personal i verksamheterna. Det handlar om bristande information trots långvariga och täta kontakter med handläggare och verksamhet, om att inte tänka på tystnadsplikten, om att inte vara tillgänglig för kontakt, att inte se helheten utan endast ett missbruk samt bristande samordning och planering.

En person tar upp att han försökt förklara att det inte bara handlar om alkohol. Personen ifråga uttrycker en oro för att bli av med nuvarande insatser i form av socialt stöd som personen ifråga behöver för att även fortsättningsvis må bra. I takt med ett bättre psykiskt mående så har stödet från psykiatrin avslutats. Missbruket är inte längre ett lika stort problem och en oro finns nu då personen upplever att det är svårt att nå fram till handläggaren, som inte ser helheten. Socialtjänsten ansvarar för svårigheterna i samband med missbruket och psykiatrin för svårigheterna i samband med psykiska funktionshinder. Personen uppfattar det som att det finns en risk att bli av med stödet från socialtjänsten nu när missbruksproblematiken har förbättrats.

Flera personer tar upp bemötandet från personal ute i verksamheterna. Det framgår att det hänt att personer inte kommit iväg till tandläkaren då det inte funnits personal. Personal har inte alltid tillräcklig kunskap om personens funktionshinder och sätt att fungera. En person känner sig utlämnad och tvingad att berätta om sig själv för all ny personal som kommer och går. "Jag måste förklara för all ny personal hur jag fungerar och om mina problem".

Det framkommer även synpunkter på bristande samordning och samverkan. "när man mår dåligt och vänder sig till kommunen hänvisar till landstinget och tvärtom". Många upplever trots detta att de får ett gott bemötande och ser kontakten med personal som positiv ". Det har blivit bättre sedan kommunen tog över, det är mer personlig kontakt nu". "Personalen är bra, det är ingen skillnad mellan landstingets och kommunens".

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen avser intervjuer med sju personer och utgår från en miljörelaterad syn på funktionshinder och dess konsekvenser. Utgångspunkten är att grundläggande mänskliga rättigheter gäller alla.

Det som bedöms i denna del är mötet mellan personal och de personer som intervjuats. I bedömningen av mötet måste dock hänsyn tas till det kontext där det äger rum och där det finns en påverkan av yttre faktorer som personal inte alltid kan styra. Om det inte finns tillräckligt med personal i verksamheten påverkar det möjligheterna till att stöd ges så som planerat men även upplevelsen av personalens bemötande.

I diskussionen om bemötande är det viktigt att skilja på rättigheter utifrån den lagliga reglering som finns vilken avser behov och de rättigheter man har som person. Bemötande är i sig ett ord som speglar en ojämlik relation, oftast en beroenderelation. Det är oftast en givare och en mottagare, en person utan funktionshinder och en person med funktionshinder. För ett gott "bemötande" krävs en relation och ett möte mellan två personer. En god relation uppstår mellan två subjekt, två individer. Om en av personerna blir ett objekt är det inte längre en relation utan en envägskommunikation. För att man ska se sig som ett subjekt och agera därefter krävs att man har inflytande och makt över sina livsvillkor. Det handlar bland annat om att kunna bestämma hur man vill leva och för vissa personer även om att få det stöd som gör det möjligt.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på ett gott bemötande för 5 personer och uppfyller inte ställda krav för på ett gott bemötande för 2 personer med psykiska funktionshinder som har intervjuats.

DEL F – Samverkan med andra berörda organisationer/myndigheter

17. Samverkan och samarbete med berörda organisationer och myndigheter

17.1 Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör tillsammans med berörda organisationer/myndigheter utforma skriftliga och gemensamma mål/policy för samverkan på politisk- och ledningsnivå. Kommunen bör tillsammans med psykiatri utforma skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från psykiatrisk heldygnsvård samt för en samordnad och individuell planering.

(2 kap. 6 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd Informationsöverföring och samordnad vårdplanering SOSFS 1996:32)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen ha gemensam mål/policy på politisk- eller ledningsnivå med psykiatri samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatri vid utskrivning från psykiatrisk slutenvård och samordnad vårdplanering.
- kommunen ha former för samverkan eller ha en eller flera gemensamma verksamheter med annan huvudman

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät.

Kommunen har inga skriftliga gemensamma mål eller gemensam policy för samverkan med andra organisationer eller myndigheter vare sig på politisk nivå eller på ledningsnivå. Det finns heller inte några skriftliga riktlinjer eller rutiner för samverkan med andra organisationer eller myndigheter för enskilda personer med psykiska funktionshinder. Det finns inga rutiner för utskrivning från slutna psykiatrisk vård, permission från slutna psykiatrisk vård eller samordnad individuell plan.

Länsstyrelsens bedömning

Det finns inga gemensamma mål eller policy, inte heller skriftliga riktlinjer eller rutiner för samverkan med psykiatri på politisk nivå eller på ledningsnivå. Det finns dock samverkan på ledningsnivå mellan kommunen och en brukar- och anhörigorganisation.

- Köpings uppfyller inte de krav som ställs på gemensamma mål för samverkan samt gemensamma riktlinjer med psykiatri vid utskrivning/permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för enskilda individer.
- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på gemensamma former för samverkan på individnivå

17.2 Samarbete kring enskilda individer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få helheten av sina behov uppmärksammade. Insatser mellan olika aktörer bör samordnas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Handläggaren vid socialtjänsten bör uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till den enskildes övriga centrala vård- och rehabiliteringsinsatser samt verka för en samordning både vad gäller planering och uppföljning av insatser.

(3 kap. 5 § SoL, 14 § punkt 7 LSS, SOSFS 1996:32 (M))

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- den enskildes kontakter med psykiatri samt annan/andra centrala vård- eller rehabiliteringskontakter vara kända av ansvarig handläggare. Kända kontakter bör motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- det finnas samarbete med psykiatri eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter. Samarbetet skall motsvaras av den enskildes egna utsagor om det samarbete han eller hon själv önskar och känner till.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar sex allmänna enkäter, akter och enkäter för 15 personer och intervjuer med sju personer. För tre personer är bedömning av akt och enkät inte aktuell.

Personerna har kontakt med handläggare inom individ- och familjeomsorgen och handikappomsorgen, några har kontakt med handläggare både inom individ- och familjeomsorgen och handikappomsorgen. Utöver kontakterna med handläggare har flera personer även kontakt med personal inom de olika kommunala verksamheterna. Det stora flertalet har även kontakt med den psykiatriska öppenvården inom landstinget. De har samtalskontakt, kontakt med psykiatrisk dagvård och kontakt pga. läkemedel. En person har även kontakter med arbetsförmedlingens personal. Personal i verksamheterna känner till centrala vård- stöd och rehabiliteringskontakter för 12 personer. För 11 personer är denna kunskap dokumenterad i akten. För fyra personer framgår detta även vid intervjuerna med personen som berörs.

Den mest förekommande formen av samarbete kring enskilda personer med psykiska funktionshinder när det gäller sysselsättning är med personal från andra enheter inom socialtjänsten. Den mest förekommande formen av samarbete kring enskilda personer med psykiska funktionshinder när det gäller boende är vårdplanering och stöd i boendet med psykiatri. Samarbete med psykiatri har funnits för de tre personer som under det senaste året har skrivits ut eller fått permission från psykiatrisk heldygsvård.

Det finns ett samarbete och en samverkan mellan kommunens handläggare och landstingets personal när det gäller de enskilda personernas behov av vård och stöd. Det framkommer att det ibland kan vara svårt att få gehör då personen som man arbetar med ofta även har ett missbruk. Det huvudsakliga samarbetet som förekommer är mellan handläggare och annan personal om hälsa, boende och sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder. Det finns inga utarbetade skriftliga rutiner eller riktlinjer.

Samarbete med andra aktörer förekommer runt 10 personer. Det handlar om kontakter och samarbete med psykiatri ifråga om centrala vård- stöd och rehabiliteringskontakter. För alla personer är inriktningen mot samarbete dokumenterad i akt. För en av dessa personer framgår

av intervjun att samarbetet inte fungerar bra och för två personer framgår samarbetet av intervjuerna med de personer som berörs. För två personer finns även ett tydligt samarbete med anhöriga. För 2 personer finns inte något samarbete med andra aktörer.

Det framkommer synpunkter på bristande samordning och samverkan ”när man mår dåligt och vänder sig till kommunen så hänvisar de till landstinget och tvärtom”. Många upplever trots detta kontakten med verksamhetens personal som positiv ” det har blivit bättre sedan kommunen tog över, det är en mer personlig kontakt nu”. ”Personalen är bra och det är ingen skillnad mellan landstingets och kommunens”.

Länsstyrelsens bedömning

Bedömningen i denna del omfattar 12 personer. Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov uppmärksammade i ett helhetsperspektiv. Insatser mellan olika aktörer ska samordnas utifrån personens behov och förutsättningar. Handläggare inom socialtjänsten bör därför uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till centrala vård- stöd och rehabiliteringskontakter samt verka för samordning och samverkan.

Kännedom om centrala vård- stöd och rehabiliteringskontakter finns för samtliga personer. Den är i de flesta fall även dokumenterade och verifieras även av de enskilda personerna i intervjuerna. Bedömningen är att kommunen har kännedom om centrala kontakter för 12 personer.

Verksamheten har en tydlig inriktning mot samarbete med andra aktörer. Det handlar främst om kontakter och samarbete med psykiatri i fråga om centrala vård- stöd och rehabiliteringskontakter. För 10 personer är inriktningen mot samarbete dokumenterad i akt. Så även i det fall där det framgår av intervjun att samarbetet inte fungerar. Bedömningen förändras därmed inte utan samarbete med andra aktörer förekommer runt 10 personer.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på att känna till individens centrala vård- och stödkontakter för 12 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med
- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på samarbete med individens centrala vård- och stödkontakter för 10 personer och uppfyller inte ställda krav för 2 personer med psykiska funktionshinder som kommunen har kontakt med

17.3 Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten. (2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten och psykiatrin på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät, inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

I boendestödet känner man till de enskilda personernas kontakter inom kommun och landsting. Det framgår att all personal känner till vem som är ansvarig handläggare inom socialtjänsten. All personal känner däremot inte till vem som är patientansvarig läkare (PAL). Information om detta finns dock tillgänglig hos arbetsledare eller chef. Personalen känner däremot väl till de enskilda personernas kontakter med familjeläkare. Det finns former för samarbete mellan psykiatrin och mellan socialtjänsten. Det finns ett etablerat samarbete med brukar- och anhörigorganisationer. Verksamheten har regelbundna träffar med VIP och viss kontakt med RIA, ledningen i respektive organisationer träffas minst tre gånger per år.

Länsstyrelsens bedömning

Personal i verksamheten med boendestöd har kännedom om de enskilda personernas centrala kontakter och har en tydlig inriktning mot samarbete. Verksamheten har även samarbete med berörda brukarorganisationer. Det finns däremot inget formaliserat system för samarbete i verksamheten.

- Verksamhet för boendestöd uppfyller de krav som ställs på kännedom om personernas centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten
- Verksamhet för boendestöd uppfyller de krav som ställs på inriktning mot samarbete med berörda aktörer i form av andra enheter, myndigheter och organisationer.

17.4 Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.

(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten, psykiatri, försäkringskassan och arbetsförmedlingen på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkät, inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

I verksamheten på Karlbergsgården samarbetar personal med andra myndigheter/organisationer utifrån den enskilde individen. Det finns planeringar för enskilda personer från andra myndigheter där verksamheten finns med som en del t ex vid rättspsykiatrisk vård (LRV). Andra berörda myndigheter kan vara arbetsmarknadsinstitutet, psykiatri eller försäkringskassan. Chefen har samarbete med andra enheter inom socialtjänsten, psykiatri samt anhörigorganisationer på ett övergripande plan. I enstaka fall känner verksamheten till vem som är patientansvarig läkare (PAL) för de enskilda personerna. I de flesta fall vet man även vem som är ansvarig handläggare inom socialtjänsten. De brukar- och anhörigorganisationer man har kontakt med är VIP, Nässlan och RSMH. VIP och Nässlan använder verksamhetens lokaler. RSMH bjuds in till gemensamma möten.

Länsstyrelsens bedömning

I verksamheten på Karlbergsgården känner personalen till deltagarnas kontakter inom landsting och kommun i de fall då den enskilde så önskar. Verksamheten har en tydlig inriktning mot samordning och samverkan med såväl myndigheter som intresseföreningar när det är påkallat av den enskilde personen. Det finns däremot inget formaliserat system för samarbete i verksamheten.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på kännedom om personernas centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten
- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på inriktning mot samarbete med andra berörda aktörer i form av andra enheter, myndigheter och organisationer.

17.5 Sammanfattande bedömning

Det finns inga gemensamma mål eller policy, inte heller skriftliga riktlinjer eller rutiner för samverkan med psykiatri på politisk nivå eller på ledningsnivå. Det finns dock samverkan på

ledningsnivå mellan kommunen och en brukar- och anhörigorganisation. Det saknas gemensamma mål för samverkan samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin om utskrivning och permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för personer med psykiska funktionshinder.

De flesta av de ansvariga handläggarna känner till individens centrala vård- och stödkontakter och verkar för att få till stånd samarbete och samverkan med olika aktörer. Personal i verksamhet med boendestöd och sysselsättning har en tydlig kännedom om de enskilda personernas centrala kontakter och har en tydlig inriktning mot samarbete. Såväl handläggare som verksamheter har även samarbete med berörda brukarorganisationer. Det finns en tydlig inriktning mot samverkan med såväl myndigheter som intresseföreningar när det är påkallat av den enskilde personen. Den samverkan som finns avser i första hand enskilda personer men samverkan finns även verksamheter och andra myndigheter emellan.

Länsstyrelsen kan konstatera att kommunens syn på samverkan och samarbete på planerings- och ledningsnivå respektive verksamhets- och individnivå skiljer sig åt betydligt. Det finns inga övergripande dokument eller rutiner om samverkan och samarbete utarbetade vilket skulle kunna underlätta det praktiska arbetet på verksamhets- och individnivån.

För att tillgodose de enskilda personernas behov och ge verksamheterna möjlighet att utföra ett bra arbete krävs samverkan. Samverkan och samarbete är viktigt för att personer med sammansatta behov av vård och stöd ska kunna fungera optimalt. Det är speciellt viktigt för personer med psykiska funktionshinder som ofta behöver ett samordnat och stöd från flera myndigheter och organisationer. Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov uppmärksammade i ett helhetsperspektiv. Insatser mellan olika aktörer ska samordnas utifrån personens behov och förutsättningar. Funktionshinder påverkar individer på många olika sätt, fysiskt, psykiskt, socialt, ekonomiskt osv. Det är de samlade effekterna som är viktiga för individerna. Mindre svårigheter inom olika områden kan vara försumbara medan de för personen med funktionshinder kan få en samlad effekt som är förödande.

De bästa förutsättningarna för samarbete har den kommun som både har gemensamma mål och riktlinjer för samverkan på ledningsnivå och där det finns etablerade former för och en fungerande samverkan på handläggare och verksamhetsnivå. Det vore därför önskvärt om kommunen på en övergripande nivå kunde utarbeta dokument som stöd till verksamheten i arbetet runt de enskilda individerna. Detta för att underlätta och legitimera samverkan och samarbete.

Samverkan handlar inte enbart om att fördela ansvar utan även om att utforma ett gemensamt arbetssätt som medför en helhetssyn och därmed bättre möjligheter att hjälpa personer som har komplexa och omfattande behov av stöd. En förutsättning för en fungerande samverkan är att personen med psykiska funktionshinder får tillgång till information, får veta vad som ska göras, vem som ska göra vad och när det ska göras. Samverkan och samordning av insatser ska därför alltid utgå från en planering.

DEL G – Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

18. Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling

18.1 Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha ett system för kvalitetsutveckling som gäller det sociala arbetet med personer med psykiska funktionshinder. (3 kap. 3 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall

- kommunen ha ett kvalitetssystem

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar planeringsenkäten.

Kommunen har ett särskilt kvalitetssystem enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1998:8) för kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder. Kvalitetssystemet har nyligen startats upp och kommer att ingå i befintligt system enligt SOSFS 1998:8 och 1996:4. Ansvarig för att kvaliteten säkras och utvecklas i verksamhet för personer med psykiska funktionshinder är avdelningschef för individ- och familjeomsorg, avdelningschef äldre- och handikappomsorgen samt avdelningschef för den kommunala psykiatrin.

Länsstyrelsens bedömning

Det finns ett acceptabelt kvalitetssystem som utgår från de allmänna råden och som avser arbetet med personer med psykiska funktionshinder samt en ansvarig person utsedd.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på ett dokumenterat kvalitetssystem.

18.2 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boendestöd

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamhet för boendestöd.

Det finns vid tidpunkten för tillsynen inga skriftliga rutiner för klagomålshantering i verksamheten. Det finns dock en skriftlig rutin för anmälan om missförhållanden (Lex Sarah). Ansvar för anmälningar om missförhållanden har kommunens medicinskt ansvariga sjuksköterska (MAS). Anmälningarna går via arbetsledningen på boendestödet som sedan vidarebefordrar denna till MAS. Rutinerna är inte kända av all personal i verksamheten. Ingen anmälan har dock varit aktuell de senaste två åren.

Det finns ett övergripande kvalitetssystem framtaget i vilken verksamheten ingår. Systemet innehåller organisation för verksamheten, mål, planer, riktlinjer och dokumentationssystem, budgetsystem, personalsystem samt kvalitetshandböcker. I verksamheten har man påbörjat ett arbete med att ta fram kvalitetshandboken. I kvalitetshandboken som avser boendestödet kommer att ingå en verksamhetsbeskrivning för att klargöra vilka arbetsuppgifter som ingår i verksamheten. Vidare har man i verksamheten beslutat att alla som har tillgång till boendestöd skall ha en individuell plan upprättad senast i juni 2003. Kontakter har tagits med handläggare inom socialtjänstens handikappomsorg för att klargöra beslutens innehåll och utformning samt definition av målgruppen som verksamheten ska arbeta mot. Av kvalitetssystemet framgår att kvalitetsombud ska utses för olika verksamheter för att säkra kvalitet på olika områden. Det är bland annat kontaktpersoner, kostombud, miljöombud osv. Kvalitetsrevisorerna ska följa upp systemen för avvikelshantering, rapportering samt utvärdering.

Diskussioner pågår med landstinget angående det arbete boendestödets personal och landstingets personal utför hos enskilda personer. Verksamheten önskar strukturera upp arbetet mellan de olika huvudmännen. Det blir många olika personer från respektive huvudman som besöker de enskilda personerna i deras egna hem. Enhetschefen är ansvarig för att arbetet dokumenteras och informationen förs upp till nämnden.

Länsstyrelsens bedömning

Kommunen har utarbetat skriftliga riktlinjer men har inte lyckats föra ut dessa i sin egen verksamhet. Personal ska känna till den lagstiftning som finns och att ska finnas rutiner för hantering av anmälan om missförhållanden i verksamheten. Det finns ett övergripande kvalitetssystem i verksamheten som omfattar även denna verksamhet. Det finns personer utsedda eller personer kommer att utses för att ansvara för detta arbete. I verksamheten har ett arbete påbörjats i för verksamheten relevanta områden för att utveckla verksamhetens kvalitet och säkerhet. I detta arbete deltar både chef och personal.

- Verksamheten för boendestöd uppfyller de krav som ställs på skriftliga riktlinjer och system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten.
- Verksamheten för boendestöd uppfyller inte de krav som ställs på att all personal ska känna till hantering av klagomål enligt Lex Sarah.

18.3 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete på Karlbergsgården, en verksamhet för sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

Det finns skriftliga riktlinjer för att hantera klagomål i verksamheten och för anmälan missförhållanden, Lex Sarah på Karlbergsgården. Personal har haft genomgång av riktlinjerna under våren 2003. Klagomål i verksamheten följs alltid upp av personal och arbetsledning vid veckomöten. Klagomål samlas sedan in och åtgärdas samt dokumenteras av arbetsledare för att sedan följas upp.

Det finns inget kvalitetssystem i verksamheten. I verksamheten genomförs i stället uppföljningar av socialnämndens mål, klagomål samt årlig verksamhetsberättelse. Framtagen verksamhetsplan kommer att följas upp som en del i kvalitetssäkringen. I verksamheten har man

tagit fram förbättringsområden dessa avser bl.a. deltagarmöten, kontakten med anhörigföreningar, förhållningssätt och metoder och inriktningen på verksamheten.

Länsstyrelsens bedömning

Personal i verksamhet för äldre och personer med funktionshinder är skyldiga att anmäla allvarliga missförhållanden. För att kunna fullgöra denna skyldighet är det viktigt att personal dels känner till lagstiftningen men även att det finns rutiner för anmälan. Kommunen har för detta utarbetat skriftliga riktlinjer och rutiner för hantering av anmälan samt klagomål. Personal har tagit initiativ till och arbetat fram förbättringar på olika områden. Personalen arbetar med att utveckla, följa upp och kvalitetssäkra verksamheten utifrån de förutsättningar som finns. Det saknas ett system för att följa upp och säkra kvaliteten i verksamheten.

- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller de krav som ställs på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer kända av personal för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten.
- Verksamheten på Karlbergsgården uppfyller inte de krav som ställs på system för kvalitetsutveckling.

18.4 Sammanfattande bedömning

Köpings kommun har ett kvalitetssystem som är avsett att omfatta all verksamhet som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. De två verksamheter som granskats uppfyller båda ställda krav på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. I båda verksamheterna finns även ett påbörjat arbete för att utveckla och följa upp verksamheternas kvalitet.

Länsstyrelsen vill påpeka vikten av att de rutiner och riktlinjer som finns bland annat för klagomål, anmälan om missförhållanden etc. är utformade så att de är användbara i aktuell verksamhet. Det är viktigt att personal har kännedom om den lagstiftning samt de rutiner och riktlinjer som finns. För att möjliggöra detta är det väsentligt att personal har fått ta del av materialet på sådant sätt att kunskapen om hur och när de är avsedda att användas finns bland all personal i verksamheten.

19. Personalens kompetensutveckling

19.1 Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun och planeringsenkät.

Det framgår att kommunen har en särskild plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Av kommunens Kompetensutveckling och utbildningsplan för Individ och Familjeomsorgsavdelningen år 2000 framgår vilken grundkompetens som krävs av personal inom Kommunpsykiatri. Det framgår även vilka kompetenshöjande insatser och vilken vidareutbildning som personalen kan behöva och erbjudas.

Länsstyrelsens bedömning

I den skriftliga plan för kompetensutveckling som inkommit framkommer att kommunen syftar till att ge personal en både bred och djup kunskap. Planen är för år 2000 och kan därmed inte längre sägas vara aktuell vid tidpunkten för tillsynen. Planen omfattar inte all personal i de verksamheter som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Bedömningen är att det inte finns en plan för kompetensutveckling för all kommunal personal som arbetar i verksamhet för eller med personer med psykiska funktionshinder.

- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på en plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.

19.2 Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Handläggare som är ansvariga för att bedöma behov och besluta om insatser för personer med psykiska funktionshinder bör därför ha möjlighet till regelbunden vägledning, handledning och fortbildning. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- ansvariga handläggare ha tillgång till en regelbunden vägledning eller handledning
- ansvariga handläggare ha tillgång till fortbildning i arbetet eller anse att de har en tillräcklig utbildning för sina nuvarande arbetsuppgifter

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar 6 allmänna enkäter.

Det är sex handläggare som arbetar med de slumpmässigt utvalda personerna med psykiska funktionshinder. Av dessa arbetar fyra med området individ- och familjeomsorg och två med området handikappomsorg. All personal har adekvat högskoleutbildning såsom socionom eller social omsorg. Den personal som arbetar med handläggning har till största delen flera års erfarenhet av arbetet mot personer med psykiska funktionshinder. En person har mindre än 1 års erfarenhet, en person har 1-3 års erfarenhet och fyra personer mer än 3 års erfarenhet av att arbeta med personer med psykiska funktionshinder. Av personalen anser endast hälften att de har tillräcklig utbildning för att arbeta med personer som har psykiska funktionshinder. Den utbildning som personalen anser sig behöva är psykiatrisk kompetens. Det framgår vidare att de anser att socionomutbildningen inte tillräckligt förbereder för arbetet med personer med psykiska funktionshinder och att det skulle behövas specialiserade handläggare.

Tillgången till regelbunden handledning och vägledning i arbetet varierar. Två personer har regelbunden extern handledning och fyra personer har ingen regelbunden handledning eller stöd i arbetet. Av personalen anser hälften att de får det stöd och den handledning de behöver och hälften anser inte att de får det stöd och den handledning de behöver för att kunna arbeta med personer med psykiska funktionshinder. Det stöd som efterfrågas är mer psykiatrisk kompetens, utbildning inom området, mer samarbete med psykiatri och stöd i att klara ut ansvaret för denna grupp som idag åligger handläggaren som vare sig har kunskap eller resurser för detta.

Av personalen uppger fem personer att det finns möjligheter till vidareutbildning i form av kurser och konferenser däremot finns inte några möjligheter till återkommande utbildning. Tre personer har fått särskild utbildning och tre personer har inte fått någon utbildning för att kunna arbeta mot målgruppen. Den vanligaste utbildningen som erbjudits har varit mindre än en vecka men det finns även en person som gått en längre utbildning på 1-4 veckor respektive 1-6 månader.

Länsstyrelsens bedömning

Personalen har grundläggande kompetens i socialt arbete men anser inte att de har tillräcklig kompetens för arbetet med personer med psykiska funktionshinder. Delar av personalen som arbetar med handläggning har tillgång till regelbunden handledning och ett regelbundet stöd.

All personal har dock inte tillgång till regelbunden vägledning och handledning. Personal efterfrågar även mer stöd i det praktiska arbetet både i fråga om kompetens och för att klargöra ansvar. Personalen har möjligheter till kompetensutveckling men anser inte att de har tillräcklig kompetens för arbetet. Bedömningen blir därmed att trots att de har tillgång till fortbildning så har de inte nödvändig fortbildning.

- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på nödvändig fortbildning för handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.
- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på regelbunden handledning och vägledning för handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.

19.3 Personalens kompetens i verksamhet för boendestöd och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar de boendes behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha adekvat grundutbildning inom det psykosociala fältet samt lämplig erfarenhet för arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för boende ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten för boendestöd.

I verksamheten arbetar 5 undersköterskor och 12 mentalskötare. Personalen som arbetar i verksamheten har erfarenhet av målgruppen, 12 har arbetat mellan 1-3 år och 5 har arbetat mer än 3 år. Personalen har kontinuerlig handledning och får fortbildning i form av studiecirklar. Tidigare har någon personal som inte haft vårdutbildning erbjudits mentalskötarutbildning. Vägledning av chef eller arbetsledare finns att tillgå kontinuerligt. Vidare tar personalen vägledning och stöd av varandra i arbetsgruppen. I verksamheten har man personalmöten en gång per vecka.

Länsstyrelsens bedömning

Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete mot målgruppen. Personalomsättningen är relativt liten och personalens kompetens är god. Personalen har intern handledning och tillgång till fortbildning. Personalen tar ett aktivt ansvar för sin egen kompetensutveckling.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på att personal i boendestödet har tillgång till regelbunden handledning, vägledning och fortbildning.

19.4 Personalens kompetens vid Karlbergsgården och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar deltagarnas behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalgruppen skall ha en lämplig variation av yrkesutbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för sysselsättning ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens granskning i denna del omfattar inkomna handlingar från Köpings kommun samt tillsynsbesök i verksamheten på Karlbergsgården.

Tre personal arbetar heltid i verksamheten. De är en socionom, en arbetsterapeut och en mentalskötare. Personalen har lång erfarenhet från arbete med målgruppen, mellan 14-25 år. Chefen uppger i intervju att det finns möjlighet till att få vidareutbildning vid behov medan personal uppger att möjligheter till vidareutbildning inte är stora just nu på grund av utbildningsanslagens dragits in under 2002. Personal anser sig ha behov av utbildning inom psykiatri. Handledning för personalen finns varannan vecka av psykolog med inriktning mot miljöterapi. Vägledning av chef finns att tillgå en gång per vecka. Vägledning i det dagliga arbetet sker inom arbetsgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

Personalen har adekvat utbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen. Det finns en bra variation av yrkesutbildning i arbetsgruppen. Personalomsättningen är liten och personalens kompetens är god. Personal har även tillgång till handledning och vägledning av chef. Avsaknaden av fortbildning medför dock på sikt att personalens kompetens kan minska.

- Köpings kommun uppfyller de krav som ställs på att personalen på Karlbergsgården har tillgång till handledning och vägledning.
- Köpings kommun uppfyller inte de krav som ställs på att personal på Karlbergsgården har tillgång till fortbildning.

19.5 Sammanfattande bedömning

Det finns ingen kompetensutvecklingsplan för all personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Den plan som finns är fyra år gammal och avser endast delar av

personalen. Den sammantagna bilden av all personal i de olika verksamheter som granskats, handläggare, boendestöd och sysselsättning, är att de har en grundläggande kompetens i socialt arbete. Vidare har all personal i verksamheterna med boendestöd och sysselsättning en god kompetens avseende personer med psykiska funktionshinder.

All personal i verksamheterna har tillgång till vägledning och handledning. Däremot finns det bland handläggarna personal som inte har tillgång till regelbunden handledning och ett regelbundet stöd. Det stöd som efterfrågas är mer stöd i det praktiska arbetet både i fråga om kompetens och för att klargöra ansvar. Handläggare har däremot större möjligheter till kompetensutveckling och har även fått kompetensutveckling genom fortutbildning i form av såväl korta som längre utbildningar. Personalen i verksamheterna har inte samma tillgång till utbildning utan tar ett aktivt ansvar för sin egen kompetensutveckling genom att försöka hitta alternativa former för kompetensutveckling.

Personalomsättningen i all verksamhet såväl handläggning som boendestöd och sysselsättning är relativt liten vilket är mycket positivt. Det ger de enskilda personerna med funktionshinder möjlighet att få kontinuitet i de kontakter de har med kommunens personal samtidigt som det medför att de olika verksamheterna kan utvecklas vilket medför att kvaliteten totalt sett ökar.